

EL MIRALL

2.^a QUINZENA MAIG 1987

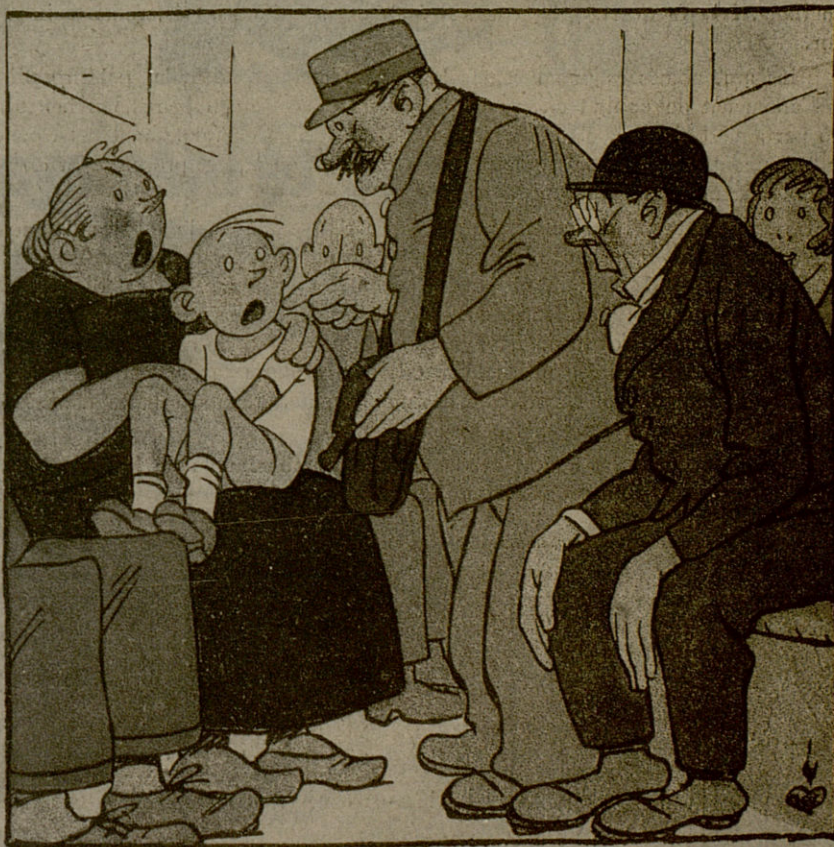
NÚM. 8

225 PTS. (IVA INCLÒS)

Any XXXI. N.º 1575

Barcelona, 9 de juny del 1934

Preu: 15 cts.

—¿El bitllet del noi? .
—Aquest noi no té tres anys!
—Què m'explicarà vostè a mi!
—Us juro que en pujar a la Rambla de les Flors no els tenia, però al pas que porta aquest tramvia potser sí que en arribar als Josepets ja serà major d'edat!

EL CÒMIC EN CATALÀ

L'AUTOPISTA, ALTRE COP A DEBAT

CARNET JOVE

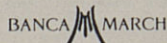
Ara a les Balears ser jove té més avantatges

és gratuït

Amb el Carnet Jove ara tot et resultarà molt més barat. A cinemes, teatres, museus, botigues de moda, transports, auto-escoles, perruqueries, instal·lacions esportives, assegurances, etc... et fan importants descomptes al presentar-lo.

Si tens entre 15 i 25 anys i moltes ganes de fer coses, presenta't amb el D.N.I. i una foto carnet a alguna de les següents entitats:

OFICINES D'INFORMACIÓ JUVENIL
AMB LA COL·LABORACIÓ DE PIMEM
I AFEDECO

**I no t'oblidis de sol·licitar la Guia
del Carnet Jove. N'és plena
d'avantatges.**

GOVERN BALEAR

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA
DIRECCIÓ GENERAL DE JOVENTUT

EL MIRALL

Revista quinzenal
2.ª quinzena maig 87. N.º 8
ANY I

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Conseller Delegat:
Miquel Pasqual

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfons (971) 72 32 99 / 72 59 37
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
C/. Montcada, 20 (Palau Dalmasas)
08003 Barcelona

Delegació a València:
C/. Moratín, 15
46001 València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Joan Font

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Bernat Calafat
Jaume Falconer
Antoni Ginard i Bujosa
Catalina Mir i Fullana
Mateu Morro i Marcé
Lleonard Muntaner i Mariano
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Gaspar Valero i Martí

Subscripció: 4.500 ptes. anuals
Estranger: 5.000 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 225 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors.

Disseny: Jaume Falconer

Coberta: Reproducció d'«En Patufet»
(Juny 1934)

Maquetació:
Joan Font i Antoni Canyelles i Oliver

Fotocomposició:
Documenta, S.A. - Quint, 3

Impressió:
Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 - Tel. 25 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Amb el suport de

Fundació Congrés de Cultura Catalana

SUMARI

Pàg. 2	BÚSTIA
Pàg. 3	EDITORIAL
Pàg. 4	ENTREVISTA Bartomeu Amengual i Gomila: <i>Obra i miracles de Jaume Sureda</i> Miquel López Crespi: <i>Antoni Ferrer (premi Ausiàs March): creure en la poesia</i>
Pàg. 8	CRÒNICA POLÍTICA Antoni Nadal: <i>Crònica autonòmica del primer terç de 1987</i>
Pàg. 11	RETALLS FORANS <i>Prensa forana: 1978-1987</i>
Pàg. 12	PASSATGERS DE PALMA Antoni Quintana: <i>Philip Hargreaves</i>
Pàg. 13	LA MOGUDA PLANETÀRIA Antoni Ginard: <i>Qüestió de color</i>
Pàg. 14	SALUT J. M. Carbonero / J. G. Catalán: <i>La salut col·lectiva</i>
Pàg. 15	PERFORMANCE Gabriel Janer Manila: <i>La fira del ram</i>
Pàg. 16	CULTURA Toni Marimon Riutort: <i>El còmic en català</i>
Pàg. 17	EL VERÍ Hilari de Cara: <i>Woytila? No, gràcies</i>
Pàg. 18	EL MÓN I LA BOLLA Pere Morey i Servera: <i>Portugal, un viatge proustià</i>
Pàg. 20	TERRITORI Pere J. Brunet / Joana M. Seguí: <i>L'autopista, altre cop a debat</i>
Pàg. 24	RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN Miquel Company / Miquel Grimalt
Pàg. 26	PER LA CUINA Miquel Cardell: <i>Al·legoria</i>
Pàg. 26	HORITZONS SEPARABLES Boro Miralles: <i>Madrid-aeroport</i>
Pàg. 27	NOTES D'EDUCACIÓ Ramon Bassa: <i>El poder del llibre</i>
Pàg. 28	MÚSICA Bernat Calafat: <i>Crònica d'un acte ranci: la nit de cançó i de canta-autors a Manacor</i>
Pàg. 29	ART Jaume Torres i Estradé: <i>Joan Bennàsser. La bellesa de la lletjor</i>
Pàg. 32	CINEMA Jaume Oliver i Adrover: <i>Històries d'amor i mort</i>
Pàg. 33	XXV ANIVERSARI Coloma Julià: <i>Els estudiants de la sopa</i>
Pàg. 34	CRE·A·CCIÓ Text de Robert Mosquera
Pàg. 36	PASSATEMPS Bernat J. Amengual

BÚSTIA

CRIDA A LA SOLIDARITAT EN DEFENSA DE LA LLENGUA,
LA CULTURA I LA NACIÓ CATALANES

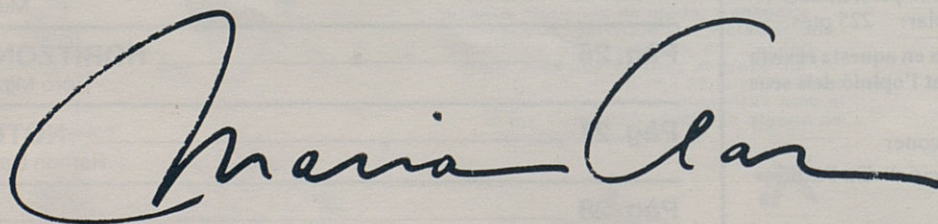
El dissabte dia 9 de maig se celebrà al monestir de la Porciúncula l'Assemblea General de la Crida / Mallorca.

Des d'ara i durant els propers mesos la Crida / Mallorca llançarà una campanya contra LA DESTRUCCIÓ DELS BOSCOS I ELS INCENDIS FORESTALS que tan sovint es produeixen a l'estiu a Mallorca i als Països Catalans. També es desenvoluparà una altra campanya, *en diverses llengües, dirigida cap als turistes*; aquesta serà una campanya informativa sobre *la realitat lingüística, cultural i política de Mallorca i dels Països Catalans*, tan distinta de

l'"Espanya" que es pretén vendre als nostres visitants. En conjunt s'enganxaran al voltant de 10.000 cartells i es repartiran uns 125.000 fulls informatius per tot arreu de l'illa.

La Crida / Mallorca protesta enèrgicament contra la sentència dictada per l'Audiència Territorial de València contra l'ensenyament en català a l'assignatura d'experiències de 3er curs d'EGB. La sentència entrebanca encara més el tímid procés normalitzador emprès per la Generalitat Valenciana i mostra clarament el caire reaccionari i espanyolista d'aquest sector de l'estament judicial. ■

La Crida per la Solidaritat.

Boutique

C/. Impremta, n.º 1 (Pas d'en Quint)
Tel. (971) 72 40 98 - 07001 Palma de Mallorca

EDITORIAL

A 10 ANYS DEL "PACTE PER L'AUTONOMIA DE LES ILLES"

El quatre de juny de 1977 se signava a Palma el: "Pacte per l'Autonomia de les illes". Fa deu anys. Signaven els representants dels partits i coalicions electorals següents: UDIB, PCE, UCD, "Unitat Socialista" (coalició integrada pel PSI i el PSP), PSOE, Partit Carlí, FDI-PTE, Reforma Social Española, MCI, i poc després el Front de Treballadors de les illes-OEC. No signaven AP (tot i que si ho féu Abel Matutes a títol personal), Círculos José Antonio, FN-Alianza del 18 de julio, ni tampoc el Partit d'Eivissa i Formentera, que, dèbilment, protestà per la seva no inclusió. Els punts programàtics d'aquest pacte, als quals s'obligaven els partits i candidats signants, eren els següents:

1.- *Compromís públic que els representants sorgits de les pròximes eleccions -tant al Senat com al Congrés- exigiran i defensaran els drets dels pobles de les illes a la seva autonomia política.*

2.- *Això es concreta en els següents punts mínims:*

2.1. *Aconseguir el reconeixement constitucional del dret dels pobles de les illes a autodotar-se d'un Estatut.*

2.2. *Aquest estatut ha de regular una autonomia de contingut polític, que impliqui la dotació d'institucions polítiques d'autogovern a nivell insular o interinsular. Al moment de la redacció de l'Estatut d'Autonomia es delimitaran les competències corresponents a partir del principi de subsidiarietat.*

2.3. *Implantar l'ús oficial de la llengua catalana dins l'àmbit d'aplicació del règim autonòmic de les illes.*

2.4. *Dur una acció conjunta amb els diputats i senadors d'altres pobles de l'Estat espanyol i de les forces democràtiques que persegueixin els mateixos objectius a les pròximes Corts Constituents.*

3.- *El projecte d'Estatut haurà de ser elaborat per totes les forces democràtiques de les illes i no tan sols pels partits que hagin aconseguit llocs al Senat o al Congrés.*

4.- *Aquest projecte d'Estatut haurà de ser plebiscitat per tots els pobles de les illes.*

Els partits i candidats sotasignants es comprometen a defensar que la Constitució de l'Estat reconegui que l'Estatut plebiscitat pels pobles de les illes entri immediatament en vigor; i que tan sols podrà ser revisat en el cas que sigui contrari a la Constitució de l'Estat pel procediment d'anticonstitucionalitat de les lleis que la pròpia Constitució reconeixi.

5.- *A partir de la signatura d'aquest pacte les referències al seu contingut i abast es faran sempre per part dels signants en relació als termes reflectits a les clàusules precedents.*

6.- *Amb la signatura d'aquest pacte els partits i les persones signants reconeixen que la personalitat dels pobles de les illes i el seu dret a l'autonomia són conceptes que estan per sobre dels grups i de visions particularitzades.*

7.- *Els partits i candidats d'aquest pacte volen posar de manifest la seva solidaritat amb totes les nacionalitats i els pobles de l'Estat espanyol i es comprometen a defensar la possibilitat constitucional de mancomunar o federar els Estatuts d'Autonomia de les Illes amb altres, si el poble ho aprova per majoria.*

Val a dir que la signatura del pacte es féu en un moment en què se sentia, almenys electoralment, la necessitat d'establir una autonomia no sols econòmica sinó també social i política per a les illes. Això féu que, fins i tot les forces polítiques indiferentment nacionalistes, s'apuntassin al manifest per por de quedar privades d'uns vots que tothom desconeixia, però que se suposaven importants. En molts casos l'estratègia dels partits és el que els impulsà a la seva signatura. Com exemple d'això, el "Pacte", que havia estat empès per "Unitat Socialista" (i principalment pels seus components del Partit Socialista de les Illes, P.S.I.) fou subscrit per UCD amb la intenció de disminuir les suposades forces a la "Unió Autonomista" de Josep Melià. Fou una errada estratègica que s'hagué d'assumir de mala manera.

Al text del Pacte s'insistia en el fet que el projecte d'Estatut hauria de ser elaborat per totes les forces democràtiques -encara que no fossin representades al Parlament-, es referia, indiscutiblement, a l'ús oficial de la llengua catalana, i es defensava el principi de subsidiarietat.

Vengué la Constitució de 1978, passaren uns anys de pre-autonomia i, un cop aprovat l'Estatut l'any 1983, entràrem dins l'era de l'autonomia, tot i que va ser per la porta de darrere, la dels Estats devaluats. L'intentona del cop d'Estat del tinent coronell Tejero, la seva consciència política, amb lleis com la LOAPA provocaren una nova definitiva disminució de l'eufòria autonomista. L'estabilitat i la consolidació democràtiques d'aquests darrers anys feien pressuposar que la possible negociació dels sostres estatutaris -fet possible als 5 anys de la seva aprovació, és a dir 1988- reconduiria l'Estatut d'autonomia de les illes Balears cap a la seva plenitud o, almenys, cap a l'aproximació de les competències que gaudeixen les anomenades "nacionalitats històriques".

Bé és ver que aquests quatre anys de govern de la "Coalició Popular", manada per un partit que no signà el Pacte Autonòmic i que s'hagué d'empassolar l'Estatut de mala gana, no ha fet sinó donar arguments a favor de la idea que de les competències que ara es tenen no se n'ha fet ús ni de bon tros.

La conclusió no és que primer cal posar-les en marxa -evidentment s'ha de fer- sinó també, mirant cap al futur amb optimisme, reclamar els màxims sostres d'autogovern. Un pacte pre-electoral ho definiria ben clarament. Però deu anys de democràcia no passen debades i les urnes parlen més clarament que les suposicions que es feien fa deu anys. ■

ENTREVISTA

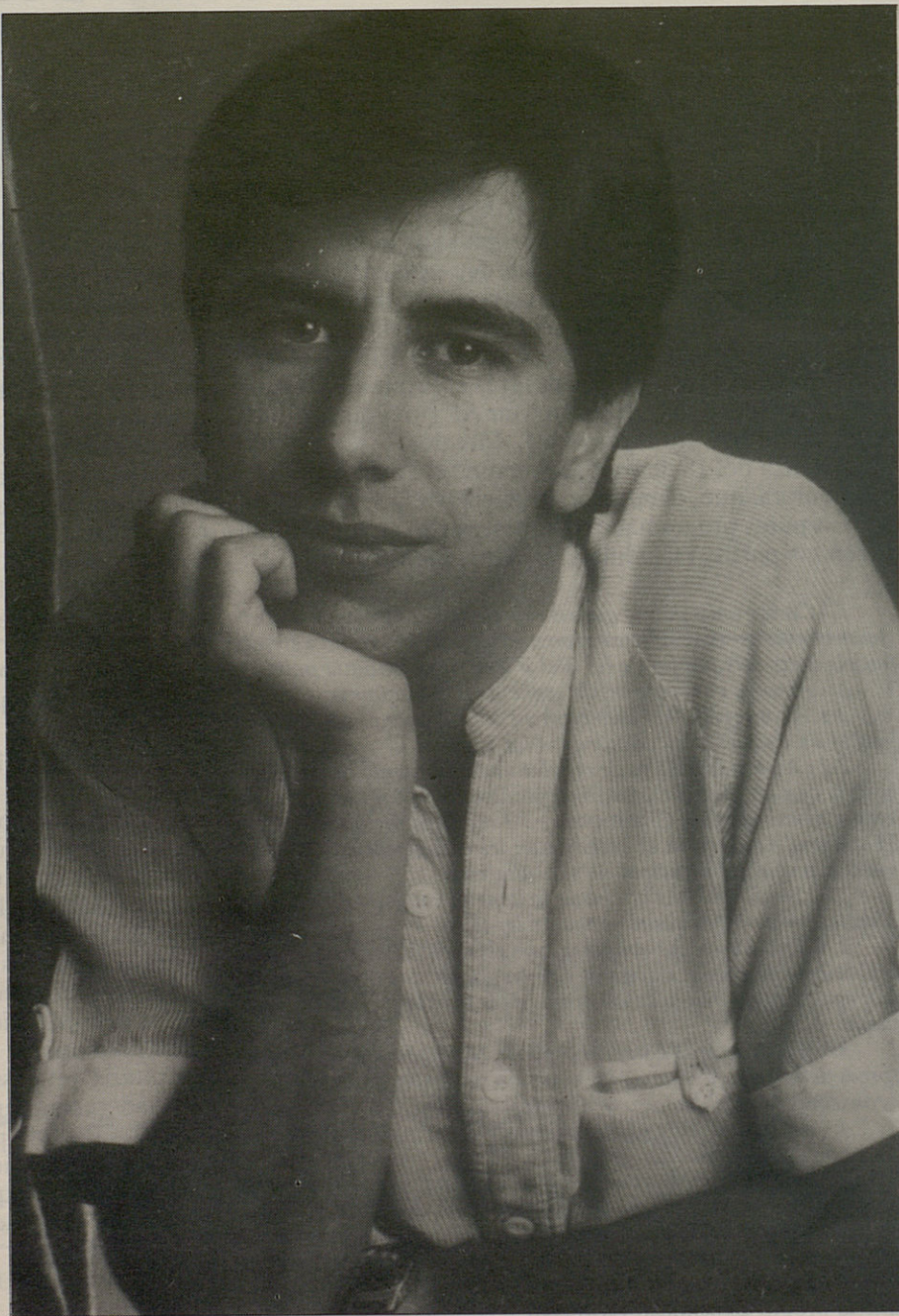
OBRA I MIRACLES DE JAUME SUREDA

BARTOMEU AMENGUAL I GOMILA

Aviat es compliran dos anys des que Jaume Sureda tragué al mercat *Notes de tardor* -el seu primer disc-. Darrere aquest llarga durada ha editat un *single*: *Hi ha coses que no es poden oblidar*. El primer no marcà, precisament, l'inici d'un cantautor, sinó més aviat fou una fita de referència enregistrada dins el currículum del cantor ciutadà. Els inicis es remunten a les segones "Nits de cançó", celebrades a Lluçmajor l'any 1975.

"Les segones nits" coincidiren amb el primer any que jo em dedicava a la música i vaig participar-hi amb el grup Jovent. Després, al 76 se celebraren a Manacor i ja hi vaig prendre part com a cantautor. Les quartes "nits", a les quals també vaig actuar, foren a Ariany l'any 1977; va ser l'últim any que existiren. Entre les segones "nits" i les quartes formàrem el que s'anomenà "comuna de cantautors de Mallorca", la qual estava formada per Toni Reus, Miquel Àngel Rubert, Josep Aguiló, Rafel Ferrer, Joan Antoni Mora, Toni Jaume, Francesc Josep, Toni Vidal, Joan Bonet, jo,... Les "nits de cançó" eren unes activitats promogudes per allò que llavors es deia frente de juventudes. Hom no s'explica gairebé perquè organitzaven aquest tipus d'actes quan es tractava d'un organisme de tendència conservadora i nosaltres adoptàvem una postura opositora. Les nostres cançons eren bastant reivindicatives, sobretot temes com *El poble viu*,... Abans de realitzar un recital havíem d'haver passat prèviament les cançons pel govern civil. A vegades ens censuraven segons el recital i segons el poble.

Llavors, a l'any 1978, s'establiren les "Nits del poble", on hi actuàvem més o menys els de la "comuna". Allà hi vaig guanyar els premis d'interpretació i popular. El de la millor lletra i música l'obtingué Toni Reus. El mateix any se celebrà a Formentera la "3 mostra de la cançó", a la qual hi prenguérem part representants de cada illa. De Mallorca hi anàrem Toni Reus, el grup Gener, Miquel Àngel Rubert, Aliorna i jo.

"A partir de 1978 el futur es presentà molt negre per a la cançó"

Fou una cosa mal organitzada però maca. Després de l'experiència de Formentera el grup es dissolgué; Miquel Àngel se n'anà a viure a Barcelona..., el futur es plantejà molt negre per a la cançó. Durant aquell temps hi havia Toni Morlà que sonava molt, la resta ho anaven deixant progressivament."

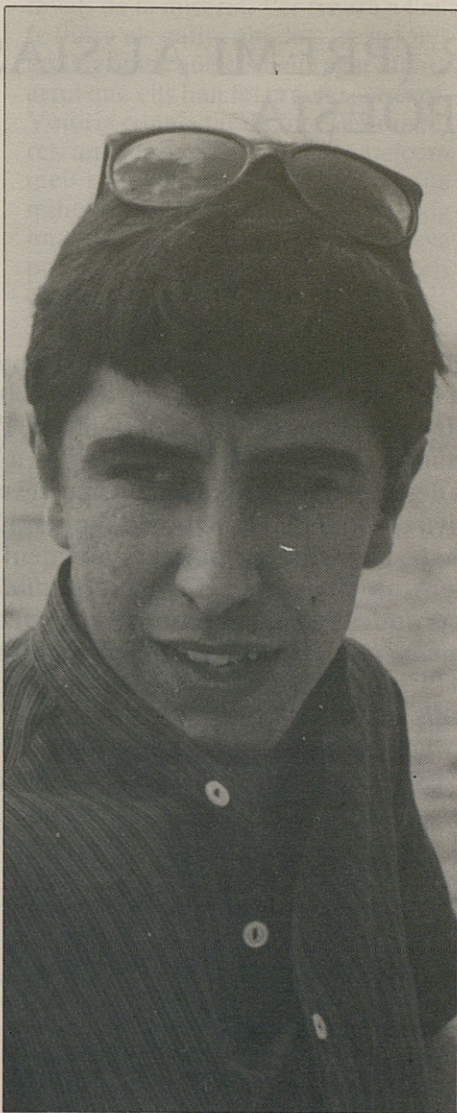
Malgrat el moviment s'hagués eclipsat, Jaume Sureda seguia treballant en la cançó, l'alternava amb el seu treball de músic de jazz i de ball. L'any 1980 el reclamaren per realitzar el servei militar. El destinaren a Euskadi, on aprofità l'any per cantar davant un públic no illenc. "Vaig tenir la sort de poder-me col·locar

com a cantautor a uns pubs. Cantava les cançons en català, feia una introducció en espanyol. En retornar a Mallorca vaig continuar fent recitals, els alternava amb música de ball a un hotel, fins que devers l'any 1984 vaig posar-me a treballar amb el que seria Notes de tardor. Pensava que era necessari tenir un disc que servís com una tarja de visita. L'any 1985 quedà totalment llest“.

A partir d'aquí començaren les actuacions pels pobles, Palma, televisió, ràdio,...Hi hagué dos temes, "Dominique" i "Contrabandistes de l'amor", que sonaren molt i estaven a les llistes dels més votats d'alguna emissora radiofònica.

"L'any 1986 em vaig plantejar el fet que no podia deixar un espai de temps llarg sense enregistraments, i vaig enregistrar el senzill Hi ha coses que no es poden oblidar. Era el moment adequat per anar a presentar-ho al Principat. Em va anar molt bé: unes actuacions a la Cova del Drac, contractes per a properes actuacions, bon mercat,...Durant els mesos d'octubre, novembre i en deu dies de desembre, vaig ser per Barcelona i Girona a nivell publicitari i d'actuacions, vaig compartir escenaris amb Gato Pérez, Héctor Vila, Enric Hernáez, Josep Tero, Joan Isaac,...Després d'una actuació a la Cova del Drac el grup de poesia viva m'entregà la musa de l'amistat, un guardó que donen als amics més destacats que han passat pel seu grup“.

Al mes d'agost de 1986 se cele-

Jaume Sureda,
un dels darrers canta-autors mallorquins

brava a Palamós -Girona- el festival de cançó marinera, del qual Jaume Sureda obtingué el segon premi. També dins el passat any féu la música d'una obra de teatre de Yurio Mishima, *L'armari*, és la cosa més bonica que fet, a part treballava també com a actor; durant els dotze anys que duc com a cantautor sempre havia estat jo mateix damunt l'escenari. A La Mandràgora de Machiavelli vaig fer el pròleg musical, l'himne del R.C.D. Mallorca, l'enregistrarem a un disc Bonet de San Pedro i jo. Fou molt divertit i quedà molt maco. Durant aquest any he actuat a Barcelona, a Girona i a les festes de Sant Sebastià de Palma. Ara estic actuant cada dijous, divendres i dissabte a un pub de Palma, prepar la música per a la nova obra del grup La Lluna, de teatre, també treball en un nou senzill que faré amb a Toni Morlà i un llarga durada que, amb tota possibilitat, sortirà abans que finalitzi aquest any. Després he d'actuar, aquest mes de març, a València i tenc una sèrie de contractes signats amb la Generalitat de Catalunya per fer uns recitals a Girona. De moment és el millor any quant a actuacions en directe.

Jaume Sureda, dotze anys des d'aquella segona "Nit de cançó". Un camí recorregut del qual en tenim testimoni sonor dels seus dos darrers anys. Vet aquí un testimoni escrit resum del que ha estat la seva vida musical com a cantautor. ■

**GREMI
LLIBRETERS
MALLORCA**

LLEGIU LLIBRES EN CATALÀ

ANTONI FERRER (PREMI AUSIÀS MARCH): CREURE EN LA POESIA

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

Antoni Ferrer va néixer a Cullera (ribera baixa del Xúquer) l'any 48. A Cullera hi ha viscut tota la seva vida fins fa un any, exceptuant una estada de dos anys fora, un dels quals el passà a la presó model de València (això fou l'any 1976) i l'altre a la ciutat d'Estocolm (Suècia), l'any 1977. Tot per la seva militància marxista-leninista contra la dictadura franquista. Militància que a hores d'ara encara continua lluny de qualsevol mena d'oportunisme i desencís. Ferrer treballa de professor de matemàtiques a l'Institut de Valldigna, abans ho havia fet a Xàtiva i a Cullera, el seu poble. Va ser a Xàtiva que va començar a escriure -"la crisi de la trentena", ha justificat-, impulsat per un cert moviment literari local i com a vàlvula d'escapament del seu treball habitual. Amb el poemari *Gavines perdudes* ha obtingut el premi AUSIÀS MARCH 1986 de poesia. *Gavines perdudes* és, segons l'autor, *una part de la meua vida, d'esdeveniments recents, de contradiccions. És un poema íntim dividit en dues parts: una més íntima que l'altra*. Anteriorment va guanyar el premi de poesia "Ciutat d'Alberic" amb un llibre, *Curilles amb verdet*, encara inèdit; i fa poc, amb el poemari *Dogall d'ulls infinits*, el Premi Tardor de la Valldigna. L'obra d'Antoni Ferrer Palero s'orienta cap a dos vessants actitudinalment oposats: l'íntim i el social, fonamentats per l'obra d'Espriu, Tawfiq Zaiiad, Vinyoli, Estellés, Martí i Pol, Jàfer i Navarro.

-Toni, m'agradaria parlar dels teus darrers llibres: *Gavines perdudes* i *Dogall d'ulls infinits*.

-Tant l'un com l'altre d'aquests llibres són un intent de transmetre l'anàlisi que jo faig sobre mi mateix al llarg de dos anys de la meua vida. Entrebanes, contradiccions, noves perspectives albirades, a nivell personal, familiar, íntim. Una anàlisi complexa on apareixen altres persones, noves i velles, amb el seu munt de dilemes a afegir als meus. Em sent lliure i alhora afectat, dominat pels conflictes que m'envolten. Comence a relativitzar la meua vida, a perdre la por de contar-la en veu alta o per escrit, a sentir la necessitat d'amorrear-ne dins la immensitat del cosmos i a l'ensem agafar-me als mots i que almenys la meua única caminada ací a la terra pugui servir per escriure poemes el més bells possible. Un dogal al meu coll em condemna a ésser vigilant per mil ulls, nit i dia. Assage de tornar a la infantesa, i no puc.

Entre paraules i rostres perfumats,
m'encalle.

Entre ungles llargues i mans que ni et
premen, m'encall

Com les naus que toquen fons.

Al remat, tot sol ja, m'endins
al fang de la vida, a l'aventura, andarec de sentiments i és aleshores quan

trobe les gavines perdudes a qui demane humilment de donar-me la mà per compartir la pena d'aquells anys viscuts per no-res. És en aquest poemari de les *Gavines* on tempte de comunicar les meves sensacions de solitud o d'alegria (segons avança el camí encetat), malgrat saber teòricament que les meves sensacions són només meves i en mi es queden. Em surt una *melée* de poesia psicològica, simbolista i social. Però tota ella respon conscientment al meu afany de desfogar-me emetent crits, violents o suaus. Per aquesta drecera dels mots ordenats en rengleres, d'anys o de tinta, em vénen més records (presó, mare morta, sofrença dels pobles, infantesa...). Records que es fan poema quan en parlen fort, fins fer-me plorar, la dansa de les gotes al ploure, els núvols inclements d'on sol caure la sang, els arbres, les parets i sobretot, el vent recurrent portes.

-Parlem ara de les teves influències culturals...

Des de fa temps que coneixia Espriu per les cançons de Raimon (les cançons de *La roda del temps* i d'altres) i els poemes musicats de Llach m'entusiasmaven. Després he llegit més conscientment Estellés, García Lorca, Rimbaud, Hölderlin, Vinyoli, Martí i Pol, Jàfer, Navarro i tota la colla de joves escriptors

Antoni Ferrer visqué els afusellaments del 1975

(Pont, Sala-Valldaura, Altaió...). Sincerament considere els meus poemes influïts per Vinyoli, Estellés, Pavese i els ritmes populars de García Lorca. Però no sóc pas jo qui ho hauria de dir això. Darrerament estic llegint les edicions bilingües de la Generalitat catalana: Ungaretti, Seifert, Pessoa, etc. M'agrada la poesia fragment que fa Ungaretti, la

relació lírica i íntima entre el paisatge, el vent, els paratges i l'ànimament-records.

Fa molt poc que em dedique a l'escriptura. Potser uns tres anys i si vaig encetar aquest costum d'escriure fou, crec, pels cops de la vida (*Estos golpes de la vida... qué sé yo...* de César Vallejo); per les absències d'aquells qui estimí fa temps i dels qui estimava aleshores.

Absències que a mi m'encalçaven i encara ho fan de vegades. Aquestes han estat les influències culturals (he de dir que els meus avis no sabien pas més de 30 mots en castellà) i les polítiques. La política haurà influït, és clar; la indignitat, absent o present al meu voltant, és una dada constant en molts de moments dels meus escrits.

-A la presó paties l'amenaça de sojornar-hi 15 anys, injustament. A dintre visqueres l'afusellament dels 5 companys antifeixistes de les organitzacions ETA i FRAP, el 27 de setembre. Actualment encara continues militant. Nosaltres, que sabem perfectament que ja no s'estila "embrutar-se" amb la militància activa, et demanem el perquè d'aquest compromís teu constant.

-M'acompanyen constantment les parets, la fosca, les finestres massa petites, els paisatges travats, els cors tancant-se com aquells atziacs forrellats que segellen les portes de la cel.la cada nit. Les parets, els murs que a poc a poc anem fent en fer la vida, murs dels que s'agafen tota mena de punxes, teranyines, i pètals engroguits. Murs, tan alts, de la presó on m'enfosquien durant tot un any. Sí, pense ara que sí. Potser la meua estada dintre la garjola m'ha provist d'un bon saquet d'imatges i de visions per on filtre, necessàriament, les meves circumstàncies i les de la societat.

Rellegeix el meu poemari sobre les *Gavines* perdudes i ensopegue amb un inici que diu:

*A la fi, sense voler basteixes massa
altes parets.
Ningú no veus enfront i et pren la
pena.*

Són vivències fatals, fortes, colpidores. Sobre mi hi havia una petició fiscal de 15 anys. El judici mai no es féu. El dictador morí rere els núvols negres que deixà el 27 de setembre del 75. Jo era dins la presó.

Si encara continue militant és precisament per assajar de rentar una mica el llot i l'estalzim de cadascuna de les ànimes, de cadascun dels

ravals de la misèria. Per treure a l'aire lliure els patirs oblidats, rere totes les llàgrimes que els han regat i tanta arrel que ells han fet créixer, encara. Voldria connectar de totes les maneres amb la gentada, dir-li quelcom meu i seu alhora. Per això continue militant i potser per això, també, faig una vessant o potser tota la meua poesia, per no ésser sol enmig dels camins.

-Podríem parlar del teu mètode de treball?

-Jo no sé si en tinc o no de mètode de treball. Escric a l'ensem torn de dues o tres idees i alhora també vaig ratllant o poemant tots els moments o visions que m'inspiren paraules de color o de fosca. En passar un temps, esdevinc una mica boig, foll de lletres i ja no sóc capaç de destriar els poemes i fer una selecció adient a cadascun dels temes sobre els que he anat escrivint. Em cal l'ajut d'algun amic desinteressat que em diga on posar cada escrit, cada poema i quins cal engegar. Ara mateix escric sobre mi, sobre l'infantesa al meu poble nadiu, sobre la intimidació d'hivern nuclear sota la que ens mantenen els senyors, i faig somnis suggerits, ara i adés, per les lectures i l'oratge.

-Quina és la teua opinió sobre el procés de normalització de la nostra llengua i la nostra cultura al País Valencià?

-Al País Valencià governa un partit moderat em tots els sentits, socialdemòcrata per la seva ideologia i la seva activitat. Això en matèria de llengua i cultura significa dues coses: la 1ª és la seva submissió a les exigències de la dreta, de l'oligarquia dominant a la Comunitat. Així han d'admetre al si del Consell de Cultura de la C.V. a representants dels sectors més retrògrads de la dreta en matèria lingüística al costat d'homes com Gil-Albert, García Esteve i d'altres que ben poc podran fer.

A la TV-Aitana, als diaris, a les ràdios, la major part dels cartells senyalitzadors de serveis i localitats, és el castellà l'idioma usualment emprat.

La 2ª cosa és que la nostra llengua s'ha convertit, podríem dir-ne, en una espècie de moda teòrica. En teoria, la llengua és cooficial, en la pràctica no ho és, ben al contrari, és postposada a qualsevol nivell.

Només, i és digne de lloança, alguns professors d'EGB i de BUP, certes escoles i instituts, porten endavant vertaders programes de normalització, és a dir de considerar el català, la nostra llengua, com aquella llengua que ara i ací hem d'emprar al treball, a la casa, a l'escola, a l'escriptura, a la redacció de poemes o contes, a les construccions matemàtiques i científiques i sobretot dintre una perspectiva com és la de considerar la nostra cultura, la nostra parla, com una valuosa riquesa que aportaren els avantpassats i hem de continuar nosaltres, al fons cultural de la terra que habitem, del món.

Eixa consideració de la normalització, com el restablir al seu lloc la cultura i la parla que han estat a punt de fer desaparèixer els sectors nobles i burgesos a terra nostra (i fonamentalment sota la dictadura franquista). Aquesta normalització (dret del nostre poble) i les responsabilitats i accions que se'n deriven, no la practica el PSOE, perquè a hores d'ara l'enfrontaria a Coalició Popular i altres sectors de la dreta.

-Quins són els teus projectes actuals a nivell literari?

-Tinc un projecte. Tan de bo si em donessin una beca que he sol·licitat al Ministeri de Cultura per tal de confegir un poemari sobre les zones calentes del món i llurs gents, i llurs anhels esgavellats per les indignes lleis. Una part d'aquest treball, el dedicat a la terra palestina, el tinc ja escrit. ■

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Tel. (9)71/36 70 13
Telex 69434 bima E

CRÒNICA POLÍTICA

CRÒNICA AUTONÒMICA DEL PRIMER TERÇ DE 1987

ANTONI NADAL

ORDENACIÓ DEL TERRITORI

En el darrer període de sessions, el Parlament balear infligí algunes derrotes severes al Govern de Gabriel Canyelles en matèria d'ordenació del territori i obres públiques. Els projectes de llei sobre camps de golf i sobre edificis i instal·lacions fora d'ordenació, admesos a tràmit el 24 de febrer, no seguien el procediment d'urgència que proposava el Govern i, per tant, hauran de ser aprovats en la pròxima legislatura. La CAEB (Confederació d'associacions empresarials de les Balears) protestà el 4 de març contra aquest fet i censurà els grups Socialista i Regionalista perquè n'eren els causants. Uns dies després, el 12 de març, fou el president de l'Associació empresarial de promotors-constructors de les Balears, Jaume Gibert, qui expressà el seu disgust en uns termes apocalíptics: *Cuando los intereses de partido se anteponen a los de la propia comunidad, se puede provocar una gravísima situación de deterioro económico-social intolerable y peligrosa.*

L'altra derrota la constituí l'aprovació, l'11 de març, d'una moció socialista que impedeix al Govern balear d'autoritzar nous ports esportius mentre no tingui aprovat un Pla de ports esportius i instal·lacions nàutiques complementàries. A més, aquest Pla s'haurà de trametre al Parlament abans de la seva aprovació pel Govern, perquè s'hi pronunciï, si el Parlament no estableix per llei una altra tramitació.

El 18 de febrer, la Comissió d'Ordenació Territorial aprovà les resolucions que serviran de directrius en la redacció del Pla Especial de Protecció del Trenc i del Salobrar de Campos.

El 19 de març, el Grup Esquerra Nacionalista veié aprovada la seva Proposició no de Llei relativa a la protecció de les voreres i llits de torrents.

Per contra, el 12 de febrer, els grups Popular i Regionalista rebutjaren la Proposició de Llei presentada pel Consell Insular de Menorca relativa a l'ordenació i la protecció de la Mola de Fornells i de l'Albufera del Comte com a àrea natural d'especial interès.

El 18 de març, la Comissió Provincial d'Urbanisme autoritzà la urbanització de Cala Mondragó i del Caló del Moro i declarà d'interès social la construcció del golf de Valldemossa. El GOB interposà un recurs d'alçada contra la resolució de la CPU (les normes subsidiàries de Santanyí ja havien estat recorregudes a l'any 1985).

En la pròxima legislatura, s'hauran de debatre les proposicions de Llei relatives a la declaracions de l'estany del Peix de Formentera i de Cala Mondragó com a àrees naturals d'especial interès i la de l'arxipèlag de Cabrera i les aigües adjacents com a parc marítim-terrestre, admeses a tràmit al passat mes de febrer.

LA POLÍTICA D'INTERIOR

Al començament d'any, continuaren les denúncies dels alts sous que cobraven els assessors governamentals i es comentà que, d'ençà de l'octubre de 1983, Canyelles ha tingut cinc assessors que han cobrat 120.000 ptes. cada mes -el secretari d'AP-B i la vocal de la Junta de Govern de la CAEB entre ells-. Es de-

nuncià, també, que l'any 1986 fou l'any en què la Comunitat Autònoma efectuà més contractes laborals (104, d'un total de 306). A l'any 1986, només 61 persones hi accediren mitjançant examen o concurs. La plantilla de la Comunitat Autònoma era al començament d'any de 1.435 persones, sense comptar-hi el personal d'organismes autònoms. De les 1.435 persones, 667 eren funcionàries (el 46,5%) i 768 (el 53,5%) estaven sotmeses a contractes laborals.

El 8 de març, la premsa mallorquina féu conèixer els vertiginosos ascensos d'alguns càrrecs polítics dins els nivells funcionaris i la presència, dins l'Administració autonòmica, d'una munió de familiars directes d'alts càrrecs públics. En aquest sentit, es comentà el cas d'una oposició en què es va haver de canviar en cinc ocasions la llista dels aprovats per tal d'acontegar les persones interessades.

"Derrotes severes del Govern balear en matèria d'ordenació del territori"

Finalment, el 30 d'abril es van aprovar per unanimitat les conclusions de la Comissió d'investigació sobre irregularitats en la contractació de personal al servei de la Comunitat Autònoma, constituïda al mes de novembre de 1986. La primera conclusió del dictamen constata que el procés de selecció de personal de la CA, tant de funcionari interí com de laboral, revesteix en alguns casos irregularitats, per tal com determinades persones accediren al seu lloc de treball per indicacions d'alts càrrecs polítics o funcionaris de la CA. S'hi constata, també, que en alguns casos el personal contractat temporalment accedí a la condició de fix sense dur a efecte proves de cap tipus i per contractació directa. I que, malgrat l'entrada en vigor del Decret 64/84, els contractes inclosos dins el seu àmbit d'aplicació s'han efectuat, la majoria d'ells, abans de la celebració de concurs, concurs-oposició o oposició.

El 3 de desembre de 1986 tingué entrada el Projecte de Llei de la Funció Pública de la Comunitat Autònoma de les illes Balears, però caldrà esperar la pròxima legislatura per a la seva aprovació. El Grup Esquerra Nacionalista presentà, en col·laboració amb CC.OO., una esmena a la totalitat del Projecte que fou rebutjada pel Parlament.

Cosme Vidal, president del Consell Insular d'Eivissa i Formentera (Foto arxiu Última Hora)

ELS PRESSUPOSTS GENERALS PER AL 1987

Als primers dies de gener, els tècnics de la Unió Mallorquina i de la Coalició Popular en qüestions pressupostàries -Salvador Balle i Cristòfol Soler, respectivament-, pactaren els Pressuposts Generals de la Comunitat Autònoma per al 1987. Els Pressuposts Generals foren aprovats en la sessió celebrada els dies 24, 25, 26 i 27 de març, després que la majoria de centre-dreta rebutjà les esmenes a la totalitat dels grups Socialista i Esquerra Nacionalista, un fet habitual en la legislatura que s'ha acabat. El pressupost de l'exercici de 1987 ascendeix a 15.670,8 milions (un cop més, la Comunitat Autònoma en destinarà una partida a Marivent: 34 milions, enguany).

El 2 d'abril, el Parlament aprovà la liquidació dels Pressuposts del 1984 amb l'oposició dels grups Socialista i Esquerra Nacionalista, els quals aconseguiren, això no obstant, que el Conseller Soler reconegués que el grau d'inversions hi fou menor del previst (sembla que el Govern Balear deixà d'invertir un 20% del Pressupost total per al 1984, aproximadament). El Grup Regionalista s'hi inhibí.

EL CONFLICTE EIVISSENC

El 7 de gener, Gabriel Canyelles visità Eivissa. Allà anuncià una cessió de gestió ordinària en matèria d'agricultura, indústria, cultura i obres públiques. Tirs Pons, president del Consell de Menorca, considerà la decisió de Canyelles com un greuge comparatiu, mentre que Jeroni Albertí defugí de la qüestió. El

3 de març, el Ple del Parlament debatí la cessió de facultats de gestió al Consell Insular d'Eivissa i Formentera, basada en l'art. 46.5 de l'Estatut d'Autonomia. El Grup Socialista s'hi oposà i el Govern Balear es va comprometre a procedir de la mateixa manera amb el Consell Insular de Menorca.

Els dies 14 i 15 de març, els grups parlamentaris, llevat d'Esquerra Nacionalista, consensuaren la Llei de consells Insulars, un dels esculls més considerables amb els quals han topat els parlamentaris illencs, atesa la seva complexitat. El 24 de març, s'admeté a tràmit la Proposició de Llei de Consells Insulars, la qual defraudà les expectacions que havia creat.

Malgrat la cessió de gestió esmentada més amunt i el compromís parlamentari d'elaborar una Llei de consells insulars generosa, la dreta pitiusa no s'avingué a acceptar la Llei Electoral aprovada el 26 de novembre de 1986 amb criteris de pro-

"Cessió de gestió als consells insulars"

porcionalitat corregida i promogué la presentació d'un recurs d'inconstitucionalitat contra la Llei. El recurs l'interposaren 56 diputats del Grup Popular del Congrés i el 21 d'abril fou admès a tràmit pel Tribunal Constitucional.

D'altra banda, el president del Consell Insular d'Eivissa i Formentera i candidat a la Presidència de bell nou, Cosme Vidal, anuncià el 23 d'abril la seva retirada del món polític a causa del seu estat de salut. El ginecòleg Antoni Marí i Calvet, un diputat vehement que oferí un espectacle lamentable durant el debat de la Llei Electoral, el substituirà en la candidatura.

LES RELACIONS AMB ALTRES ADMINISTRACIONS

El 4 de febrer, els mitjans de comunicació social feren saber que el Tribunal Constitucional havia acordat de ratificar la suspensió dels preceptes impugnats de la Llei de normalització lingüística balear fins a la seva definitiva resolució, atès que tres dels preceptes han estat declarats inconstitucionals en sentències anteriors. La sentència es podrà retardar entre dos i tres anys. El 23 de febrer, el Tribunal Constitucional suspengué el Decret 106/1986, pel qual la Comunitat Autònoma assumia competències en matèria de jocs.

El 16 de març, el ministre per a les Administracions territorials, Joaquín Almunia, anuncià que *el Gobierno no cree oportuno que se abra un nuevo proceso de transferencias a las CCAA que tramitaron su estatuto por la vía del art.143 de la Constitución*. És sabut que una de les comunitats afectades és la de les illes Balears. Això no obstant, fins ara, la Federació Socialista Balear no ha anunciat quines mesures prendrà en el cas que es confirmi aquest nou intent d'agressió espanyol.

El conflicte generat per les vagues en el sector del transport enmig d'un període preelectoral ha deteriorat, un poc més si cal, les relacions entre l'Administració central i la Comunitat Autònoma. El 9 d'abril, el Govern balear trameté una lletra a Felipe González en la qual li expressava el seu malestar i la conveniència de la substitució del delegat del Govern central a les Balears per una persona més idònia, *ante la debilidad, pasividad e indiferencia demostrada en cuantas ocasiones se han planteado problemas de su competencia*. Malgrat el suport d'un important sector empresarial, la sol·licitud del Govern Balear fou molt criticada pels sindicalistes i pels mitjans de comunicació social, tot recomanant-li que en una altra ocasió proposi o demani *cosas más importantes*. Durant les vacances de Pasqua -i dins el fragor de la polèmica-, el Conseller de Turisme publicà un article a la premsa balear amb un títol d'escassa inspiració, però força revelador: *Con nosotros o contra nosotros*.

Jaume Llompart, conseller d'Interior (Foto arxiu Última Hora)

D'altra banda, a mesura que s'acosten les eleccions, la Comunitat Autònoma i l'Ajuntament de Palma han incrementat les recíproques acusacions de falta de voluntat col·laboradora.

CALAIX DE SASTRE

Com se sap, els dos consellers del Partido Demócrata Popular, Cristòfol Soler i Joan Simarro, havien posat els seus càrrecs a disposició de Gabriel Canyelles després del Congrés del PDP, celebrat a Madrid uns dies abans de Nadal. El dia 9 de

"Els Pressuposts Generals per al 1987 han estat consensuats entre AP i UM"

gener, Canyelles confirmà en els càrrecs els dos consellers.

Enguany, el Parlament i el Govern balears van celebrar el Dia de les illes Balears -l'1 de març- a la vila de Sineu. El fracàs de la diada acompanyà de bell nou aquesta imitació festiva.

"El Govern balear demanà la substitució del delegat del Govern Central"

La primera legislatura autònoma ha acabat. El darrer període ordinari de sessions del Parlament Balear fou el comprès entre el 4 de febrer i el 4 d'abril, i l'activitat legislativa hi ha estat febril. A més de les lleis esmentades abans, el Parlament Balear hi aprovà les lleis següents: la Llei d'acció social, el 18 de febrer; la Llei de Sindicatura de Comptes de la CAIB, el 18 de febrer; la Llei de modificació de determinats conceptes de l'Annex de la Llei 7/86, de taxes de la CAIB, el 18 de març; la Llei de crèdit extraordinari per atendre la despesa de les eleccions al Parlament de les Balears, el 18 de març; la Llei de suplement de crèdit per a la transferència de capital a la Universitat, el 18 de març; la Llei de mesures de foment del patrimoni històric, el 18 de març. ■

Joaquín Almunia, ministre de Treball, s'oposa a l'ampliació de les transferències (Foto arxiu Última Hora)

RETALLS FORANS

PREMSA FORANA: 1978-1987.

El propassat dia 13 de maig fou presentat al Teatre Municipal de Manacor el llibre *L'Associació de la Premsa Forana de Mallorca: 1978-1987*. L'acte de presentació pública del llibre consistí en un parlament de mossèn Joan Bauçà, paraules de Biel Massot -president de l'APFM- i paraules de Jeroni Albertí -president del CIM-.

El llibre ha estat una realitat gràcies a l'ajut financer del Consell Insular de Mallorca, que ha sufragat les despeses d'edició.

L'objectiu de l'edició d'aquest llibre és donar a conèixer la tasca que durant 10 anys ha realitzat l'APFM, i d'altre banda donar a conèixer, d'un cop, les característiques de totes les publicacions associades.

La coordinació del treball l'han realitzada Rafel Ferrer i Massanet -Director de *Perlas y Cuevas* de Manacor- i Josep Cortés i Servera -Director de *Flor de Card* de Sant Llorenç del Cardassar-. El llibre inclou una salutació coral de Biel Massot, unes paraules de Maria Antònia Munar -presidenta de la Comissió de Cultura del CIM-, un arxiu fotogràfic que recolleix els distints moments importants de la vida de l'Associació, una biografia-història detallada de l'Associació, i un fitxer de les publicacions actualment associades ordenat alfabèticament, també inclou un fitxer de revistes que pertanyeren a l'Associació i que per motius distints han desaparegut.

Pel que fa a les fitxes, compten en la reproducció gràfica d'una portada de la revista en qüestió, una relació detallada de dades tècniques -format, impressió, etc.-, les adreces i els telèfons actualitzats, una biografia de la publicació, un resum explicatiu de les diferents seccions en que està dividida, i un petit mapa de Mallorca que mostra gràficament on està situat el poble de la revista en qüestió.

La part tècnica d'impressió del llibre ha estat realitzada per Informacions Llevant, SA de Manacor, que ha aconseguit una qualitat i acabat molt alt. Pel que fa a la portada és obra de Jaume Falconer.

Per adquirir el llibre cal dirigir-se a l'adreça social de l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, Carrer Princesa, 24 (07240-Sant Joan).

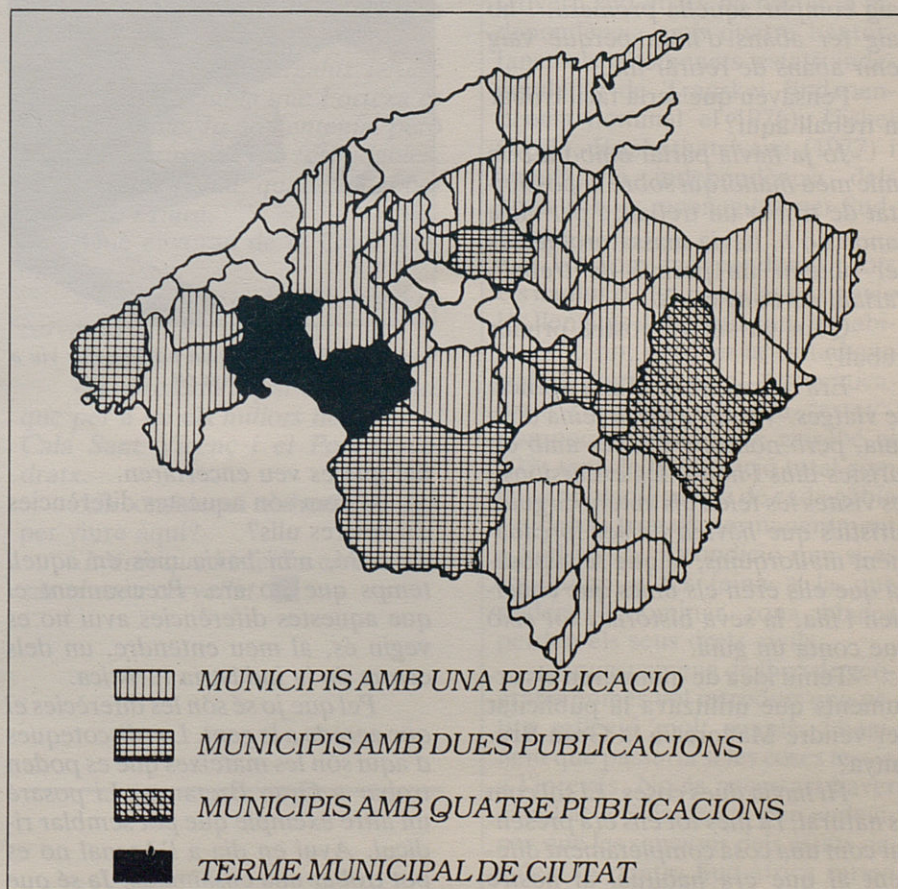
Sense cap dubte aquesta edició és positiva, en un llibre hi ha resumit tota la història de cada una de les publicacions que formen part o han format part de l'Associació. Ara el que cal, és un treball d'investigació històrica per recollir en un proper llibre la història de la premsa forana, tot incloent-hi un fitxer de totes aquelles revistes i butlletins que han sortit a la llum a la part forana de Mallorca des que un bon dia va néixer el "Sóller", revista centenària i decana de la premsa forana.

Després de l'acte de presentació, es realitzà el tradicional sopar institucional del Consell Insular de Mallorca a un restaurant del Port de Manacor, finits en els discursos

-també tradicionals- del president de l'APFM i del president del CIM.

PERSONES DEL POBLE

Una iniciativa conjunta de l'APFM i el CIM és *Persones del Poble*, consisteix realitzar un homenatge a persones foranes que hagin destacat pel seu talent humà. Per endegar aquest projecte, cada publicació associada ha de realitzar una biografia o reportatge periodístic sobre una persona del seu poble, redactat en llengua catalana. Dels reportatges publicats i presentats, anualment se n'elegiran tres, que seran *Persones de Poble*, any 1987, a qui es retrà un homenatge públic i entrega d'obsequi commemoratiu. Una altre mostra que el CIM duu una política de col.laboració i suport de la tasca realitzada per les revistes de premsa forana. ■

Distribució geogràfica de les publicacions de la Premsa Forana

PASSATGERS DE PALMA

PHILIP HARGREAVES

ANTONI QUINTANA

Philip Hargreaves va néixer a Leeds (Anglaterra) el 1911 dins una família que es dedicava a la comercialització del carbó i al proveïment de les indústries de Liverpool i Manchester. Durant la segona guerra mundial va servir l'exèrcit des de Londres. Abans havia estat jugador de rugby des del 1928 al 39, i després va ser un peoner en el camp de l'associacionisme automobilístic, fins el 1958 que visità Mallorca per primera vegada, i pren la decisió de venir aquí a viure, cosa que féu el 1969, que es posà a treballar com a guia turístic i després com a columnista del *Majorca Daily Bulletin*.

Un detall curiós de la seva família: la que va ser dida de Lawrence d'Aràbia va estar al servei de la seva àvia.

-Per què decidíreu venir a viure a Mallorca?

-Vaig venir aquí de vacances amb dos amics meus el mateix any que es va produir la revolta d'Hongria. Dic això perquè aquell any pensàvem anar de vacances a aquest país i pels esdeveniments que s'hi produïren venguérem a Mallorca. Això ens agradà, eren altres temps, i decidírem que en jubilar-nos vendríem a viure aquí, però jo era l'únic fadrí del grup i res no em fermava a Anglaterra. Per això vaig ser l'únic que vaig complir aquella promesa, i ho vaig fer abans d'hora perquè vaig venir abans de retirar-me.

-Peñsàveu que seria fàcil trobar un treball aquí?

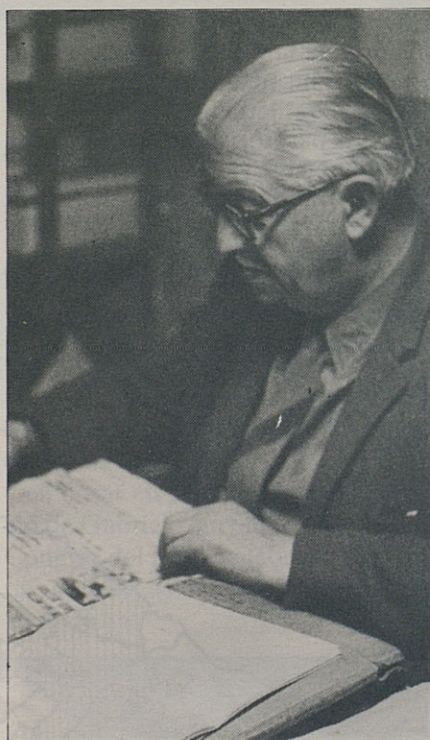
-Jo ja havia parlat amb un bon amic meu mallorquí sobre la possibilitat de trobar un treball, i per altra banda no hi havia massa problemes per obtenir un permís de treball. Parlam de l'any 69-70.

-Quin va ser el vostre primer treball?

-Era representant d'una agència de viatges. Venies a fer la feina d'un guia, però només tractaves amb els turistes dins l'hotel; les excursions i les visites les feien els autèntics guies turístics que havien de ser forçadament mallorquins, ja que se suposava que ells eren els únics que coneixien l'illa, la seva història i tot això que conta un guia.

-Teniu idea de quins eren els arguments que utilitzava la publicitat per vendre Mallorca a la Gran Bretanya?

-Hi havia dues coses. El sol com és natural, i a més tot ens era presentat com una cosa completament diferent al que era habitual al nostre país, ens eren ressaltades les diferències com un valor en elles mateixes i

Philip Hargreaves un britànic que viu a Palma des dels anys 60

pel que es veu encertaren.

-I com són aquestes diferències als vostres ulls?

-Bé, n'hi havia més en aquell temps que no ara. Precisament el que aquestes diferències avui no es vegin és, al meu entendre, un dels errors de la indústria turística.

Pel que jo sé són les diferències el que agrada a la gent. Les discoteques d'aquí són les mateixes que es poden trobar a Gran Bretanya. Li posaré un altre exemple que pot semblar ridícul. Avui en dia a l'Arenal no es pot trobar una ensaïmada. Ja sé que es tracta d'un símbol, però és simp-tomàtic.

-Podeu recordar el vostre primer viatge amb avió?

-No sé exactament quin any degué ser, però era la quarta vegada que venia a Mallorca, devia ser devers els 60. En aquell temps si viatjaves de nit era més barat que de dia, s'arribava devers les 4 de la matinada a l'aeroport de Son Bonet. El viatge durava unes dues hores i mitja en un avió no gaire còmode, però amb bon servei, això vol dir que el personal de l'avió no es preocupava tan sols de vendre tabac i alcohol, sinó que tenien esment del passatger.

-Us considereu un típic gentleman?

-La major part del temps ho som, sobretot quan estic en públic. En qualsevol cas em consider un gentleman d'altre temps.

-Creis que els turistes dels 60 eren més cultes que els d'ara? Vull dir, si pensau que el seu interès anava més enllà del sol i el relax.

-Probablement més que ara, i això era perquè en aquell temps el turisme no era tan popular com ara i no tothom podia viatjar; ho feien els qui tenien diners i es preocupaven més de mostrar-se educats. En aquell temps volien conèixer l'illa, ara només els interessa la platja i el bar.

-Sobre el comportament dels vostres compatriotes vull demanar-vos si pensau que són maleducats perquè el turisme s'ha massificat o perquè són a l'estranger?

-Pens que ambdues raons són certes. Aquí ningú no els coneix i és aquest anonimat el que els permet fer animalades. Així i tot els qui són maleducats aquí també ho són a casa seva encara que no tant.

-Quin va ser el primer hotel on estàreu?

-L'hotel Isabel II, al carrer Portella. Era un antic palau i tenien el bar allà on havia estat la capella de la casa. Aquella era una empresa familiar. La mare duia l'hotel, el seu home l'agència de viatges on vaig treballar. Allà vaig tenir el meu primer contacte amb la cuina mallorquina, ja que era la mare qui s'encairava de fer el dinar.

-Quan començàreu a treballar per al *Majorca Daily Bulletin*?

-L'agost del 64. Vaig saber que havien de menester un lector de proves sense dedicació exclusiva, de les 9 a la 1 de la matinada. Més endavant m'oferiren una feina amb dedicació exclusiva i vaig deixar l'agència de viatges. Aquesta feina em va resoldre el problema de l'estabilitat laboral, però per un altre costat em va privar de fer vida social, perquè amb el meu horari no podia veure'm amb amics, per això gairebé no conec la colònia britànica que viu a Mallorca, encara que ells em coneixen a mi pel meu treball al *Bulletin*.

-El *Bulletin* tenia la mateixa censura que l'altra premsa durant la dictadura?

-No estàvem tan controlats, però sempre s'exercia una autocensura. Això mediatitzava molt el nostre treball, perquè era difícil dir d'algué que era un bon periodista, ja que la seva feina estava condicionada.

-Sou aquí més feliç que a Anglaterra?

-Em sembla que feliç no és la paraula adequada. Aquí tot és més relaxat, tot va més a poc a poc, encara que ara s'accelera, però en qualsevol cas és més lent que al meu país. Viure aquí és bo per a la salut, i aquí es pot veure la felicitat en la cara de la gent. Quan vaig a Anglaterra cada any a passar una temporada la gent em diu que som molt afortunat i jo en som conscient d'això.

-Si això és així, per què no heu provat mai d'integrar-vos més aprenent la llengua, per exemple?

-Som un mal feiner i a més pel meu treball em relacionava sempre amb britànics o americans. Ja sé que això és una excusa, però a mi em sembla una bona excusa. A més, els britànics estam mal avesats amb això de les llengües. Mentre tenguérem l'imperi tothom parlava anglès i ara quan sortim fora trobam que també hi ha una gran majoria de gent que el parla, i ens acomoda a la situació.

-Tenc entès que visitàveu Tito's i Tagomago quan eren autèntics locals de nit?

-Sí, he vist Marleine Dietrich a Tito's. En aquell temps era un night

club i el duia un tal François Serra, això de François devia ser perquè li sonava més artístic. Doncs bé, aquest empresari va dur la Dietrich i la volia fer cantar a la terrassa, que en aquell temps no estava tapada de vidres. Quan ella va veure l'escenari va dir que es negava a cantar a l'aire lliure, ja que això podia fer malbé la seva veu. François Serra tenia una estructura de vidres que posava a l'hivern per tapar la terrassa, però era una estructura que havia de menester dos dies per ser instal·lada. En un principi va intentar convèncer-la que cantàs sense vidres, però la caparrudesa de la Dietrich i la possibilitat de perdre diners van animar el sr. Serra a fer la modificació tan sols en 24 hores.

Consider que no haver conservat Tito's tal com era és un gran error dels responsables turístics. Aquest era un night club conegut pertot i la publicitat la feien els mateixos clients que es deien uns als altres: "Quan vagis a Palma, ves a Tito's", i hi anaven. Aquesta és la millor publicitat que es pot fer. Una llàstima que el Foment de Turisme no la protegís. Ara és una discoteca qualsevol, una discoteca vulgar.

A Tagomago vaig veure Louis Armstrong i Maurice Chevalier en la seva gira d'acomiadament. Aquest club era diferent a Tito's. Tenia una actuació permanent que eren els Valldemossa amb Margaluz i Xesc Forteza. Em sembla que Forteza és un gran còmic. Jo no l'entenia, però les seves carusses eren formidables. És un còmic visual; qualsevol el pot entendre i riure.

-Què enyorau de la Gran Bretanya?

-Només dues coses. Un tassó de cervesa i la lliga de rugby.

-Què és el millor de Mallorca?

-Si us referiu al paisatge, us diré que per a mi els millors llocs són al Cala Sant Vicenç i el Port d'Andratx.

-Us considerau un home de sort per viure aquí?

-L'únic que he fet ha estat utilitzar el meu cervellet. ■

LA MOGUDA PLANETÀRIA

QÜESTIÓ DE COLOR

ANTONI GINARD

Els blancs han fet eleccions i els negres fan manifestacions. L'afirmació podria semblar un acudit rimat si no amagàs una realitat terrible. En nombres relatius, els negres suposen més del 75% del total de la població de Sud-àfrica, quasi un 9% són mestissos i quasi un 3% asiàtics, mentre que els amos blancs són un 13%. Tot recordant el canibalisme, cada sis negres no arribarien a poder menjar-se un blanc.

A més, Sud-àfrica és un estat administrativament dividit en quatre províncies i vuit bantustans autònoms. Un bantustan (o *Bantu Homeland*) és un territori (per entendre'ns, una mena de gàbia) reservat als indígenes africans, unes reserves que daten del 1913, i que gaudeixen d'una autonomia limitada i d'una hipotètica possibilitat d'independència en un termini indeterminat.

Tot això no és més que una de les formes que té l'*apartheid*. El Govern sud-africà ha pactat la independència amb quatre bantustans: els anomenats estats independents de Transkei (independència nominal el 1976), Ciskei (1981), Bophuthatswana (1977) i Venda, la independència dels quals sols és reconeguda per Sud-àfrica.

Un cop "independents", tots els nadius o els qui parlaven una de les llengües del bantustan, hi habitassin o no, perdien la ciutadania sud-africana i eren automàticament ciutadans del nou "estat". Tampoc no és rar que gairebé el 50% tant de la població total com de la població activa de cada gàbia resideixi i treballi permanentment a Sud-àfrica, a condició que si es traslladen a fer feina a la que podem denominar zona blanca perden els seus drets civils.

Aquesta mena de lliçó de geografia només vol introduir una petita reflexió molt simple: imagineu que passaria si les coses fossin a l'inrevés. No és necessari haver estudiat a Salamanca per endevinar que les sancions dels estats occidentals contra Sud-àfrica serien realment efectives i molt dures. Com a mínim.

SALUT

LA SALUT COL.LECTIVA

J.M. CARBONERO/ J.G. CATALÁN

Fins fa pocs anys s'ha identificat la salut amb l'absència de malaltia. I, no obstant això, el restrictiu marc biomèdic no contempla percepcions i requeriments de l'individu que han estat tradicionalment deixats de banda. Des d'una perspectiva més àmplia, salut no significa només benestar físic, sinó també psíquic, i capacitat de relacionar-se amb els altres. En un model que podríem anomenar bio-psico-social, la persona és contextualitzada i l'estudi del medi es revela imprescindible, tant per a la correcta dialèctica sanitària respecte a l'individu, com per mesurar i establir prediccions sobre el grau o nivell de salut de la població.

Txernòbyl, un exemple del perill per a la salut (Foto arxiu Última Hora)

La salut, s'ha d'entendre, doncs, com l'equilibri dinàmic i interdependent entre les patologies humana i ambiental, que representen dues de les dimensions més eficaces per jutjar tant el benestar com el desenvolupament d'una determinada societat.

És difícil, però, mesurar adequadament el grau de salut o, cosa que és igual, la qualitat de vida d'una població determinada. Actualment, no tenint un indicador únic, la majoria dels tècnics sanitaris coincideixen que la millor manera d'aproximar-se al coneixement de la qualitat de vida és aconseguir la suma de dos paràmetres: quantitat de vida i grau de contaminació ambiental.

No tothom està d'acord que les transformacions que ha sofert la societat industrial en els dos darrers segles hagin estat fonamentalment beneficioses per a la salut. Per a alguns sectors la tècnica és nociva, en contraposició a la naturalesa sàvia. Malgrat tot, les malalties produïdes per causes naturals - el fred, la fam, la calor, les afeccions degudes a agents infecciosos - han estat, i són encara ara, poderosos assots contra la salut, i, en molts d'aquests casos, la tècnica ha proporcionat, en els darrers anys, mètodes preventius idonis i remeis eficaços. Per tant, és, almenys, discutible que la intervenció tècnica, tendent a la modificació de la naturalesa, sigui danyosa *per se*. Aquesta intervenció, que caracteritza i distingeix l'home, podria, fins i tot justificar-se, des d'una perspectiva de salut com la que es propugna, en aquelles àrees més polèmiques: ús d'herbicides o plaguicides, hibridació, fertilitzants...

A aquells que propugnen el retorn a la naturalesa sense matisos i manifesten el seu absolut rebuig a la tècnica en nom del benestar i la salvaguarda d'una determinada qualitat de vida, se'ls podria recordar que en el transcurs del darrer segle, l'expectativa de vida de l'home s'ha duplicat.

Les causes d'aquest important increment en l'esperança de vida són, sens dubte, múltiples i complexos. Però n'hi ha tres, almenys, d'importància capital i, probablement, la principal ha estat econòmica. El desenvolupament industrial i el conseqüent augment en l'oferta de béns de subsistència indispensables (aliment, vestit, habitatge, etc.) ha determinat la reducció de malalties per carència i malalties climàtiques. D'altra banda, també les ciències mèdiques han progressat de manera espectacular en el darrer segle: s'han descobert els agents etiològics de múltiples malalties infeccioses i s'han posat en ús vacunes i tractaments específics. Finalment, no podem deixar d'esmentar una raó política. Hem assistit i estam assistint encara ara, a un canvi profund en les relacions de classes socials, promogut per la lluita emancipadora de pobles i sectors socials deprimits. La demanda de justícia social ha propiciat que els avanços de la medicina o d'altre índole no quedassin, almenys als països industrialitzats, com a patrimoni exclusiu de les élites i arribàs a amplis sectors de la població. Les dificultats per a la seva universalització escapen als límits d'aquestes pàgines.

Malgrat tot això, del canvi tecnològic no se n'han deri-

vat només avantatges per a la salut. Cal matisar en profunditat el significat de l'increment en la quantitat de vida i cal també sumar a l'anàlisi un nou factor extraordinàriament preocupant, que ha aparegut precisament aparellat amb el desenvolupament industrial: la contaminació del medi ambient.

Pel que fa a la quantitat de vida, està comprovat per múltiples treballs realitzats a països industrialitzats com França, Regne Unit o Itàlia, que l'esperança de vida no és la mateixa per a tota la població. Les estadístiques demostren que, fins i tot en països amb sistemes sanitaris avançats, els pobres moren abans i de manera estadísticament significativa, i en moltes i extenses àrees mundials un percentatge elevat de la població mori durant la infantesa. Els suïcidis augmenten amb l'abandonament i la penúria econòmica, i continuen existint encara en el món occidental, malalties amb especial incidència en les classes més desafavorides.

L'expectativa de vida, per tant, es va incrementant, però selectivament. La situació econòmica condiciona l'hàbitat, el treball, el nivell d'educació. Amb una economia folgada és millor l'hàbitat i el treball, és àgil l'accés al dispositiu sanitari, millor la informació, i tantes altres raons que fan presumible una raonable esperança de viure més i, òbviament, millor.

La contaminació, entesa com a modificació del medi ambient provocada pels canvis biològics derivats del desenvolupament industrial, és especialment nociva per a la salut, quan s'alteren elements essencials per a la nostra evolució i fins i tot per a la nostra supervivència: aire, aigua, terra, aliments, etc.

En termes genèrics, les transformacions ambientals perniciosos es poden produir de dues maneres: la més poc freqüent seria produïda per l'ús potencial del coneixement científic amb l'objectiu explícit de destruir la vida de l'home: la carrera armamentística amb sofisticades tècniques per matar (agents biològics, físico-químics, etc.). L'altre tipus correspon a modificacions derivades d'accions amb finalitats generalment productives, que transformen (o depreden) la naturalesa, i influeixen negativament en la salut humana. Les conseqüències d'aquestes actuacions són menys deliberades, però, no per això, imprescindibles, ni menys greus.

El grau de contaminació i destrucció del medi va molt més enllà del lloc i la causa que l'ha originada. S'estén en el temps i en l'espai a àmplies àrees geogràfiques i moltes ve-

gades de manera permanent i irreversible. L'impacte sobre els elements essencials per a la vida i la seva influència sobre la seva qualitat ha estat insistentment constatada, sense que, malauradament i com succeeix tantes vegades, la informació condueixi a una modificació de les actituds i comportaments.

Hom podria pensar que la contaminació és accidental i conseqüència de catàstrofes ocorregudes en grans indústries o fàbriques, com les recents a la central nuclear de Txernòbyl o l'abocament de productes tòxics al Rihn que, paradoxalment, procedeixen de les indústries farmacèutiques Sandoz i Bayer. No és així. La contaminació, en aquests casos, és evident i ocupa primeres pàgines als mitjans de difusió; però tenim exemples de degradació de medi ambient cada dia i molt prop de nosaltres. La contaminació de l'aigua de les nostres platges per mitjà d'abocaments incontrolats, la destrucció de l'ecosistema de tota la zona costanera per construccions abusives, la salinització de la nostra escassa aigua potable pel progressiu esgotament les aqüífers, la ràpida transformació del litoral provocada pels desmesurats ports esportius, són tota una mostra palpable d'atemptats contra aquesta salut integral i col·lectiva del nostre poble.

Per a una millor salut col·lectiva, calen mesures encaminades a disminuir la diferencial de la quantitat de vida entre les diferents capes socials, però aquests no són els únics requisits. Mentre grups de poder tinguin en les seves mans la capacitat de decisió i acció en àrees d'interès col·lectiu, la salut comunitària es trobarà hipotecada, perquè, si bé és cert que la salut és subjectiva per a cada individu i poden sentir-se sans i integrats els qui decideixen accions com les que comentam, no és menys cert el fet que de les conseqüències d'accions nocives, se'n poden escapar en un col·lectiu, obligat receptor sense protecció ni alternatives.

En definitiva, la relació del conjunt home-ambient és la que determina el nivell de salut d'una població. Sembla que ja no és possible considerar per separat aquests dos conceptes. Cada un d'ells s'interrelaciona íntimament amb l'altre i la manca de l'un suposa el fracàs d'ambdós. D'acord amb això, el paper dels sanitaris haurà de sofrir un lògic canvi, i ampliar el seu camp d'interès cap a aspectes ambientals, que, encara que no formin part de les persones, considerades com a individus, donen suport i condicionen tota la nostra vida. ■

PERFORMANCE

LA FIRA DEL RAM

Fa alguns anys que no vaig a la fira del Ram. Vaig anar-hi d'infant molt poques vegades -vaig ser un al·lot pagès que en acudir a Palma feia una festa-, vaig anar-hi durant els meus anys d'estudiant a l'Escola Normal i vaig tornar-hi, molt anys després, per acompanyar-hi els meus fills.

Podria agrupar-los fàcilment, els records que en tinc, i relacionar-los amb alguns moments de la meua vida, definits i distants. Pens ara en la màgica claror d'aquell temps en què jo era un nin, en les muntanyes russes i els cavallets; en

la fira trista de l'adolescència, en els cotxes de xoc, en el primer amor...; pens també en la fira de la última etapa: la del pare escèptic que hi acompanya els fills una mica forçat.

La memòria els distingeix perfectament, els records de la fira, i sap que els colors no eren els mateixos, d'una vegada a l'altra, ni els perfums, ni els renous...

Avui he recordat les meves fires, perquè he vist pel carrer un al·lot que plorava estrepitosament, entre baves i moc. No sé per què plorava. Potser tenia cinc o sis

GABRIEL JANER MANILA

anys i la mare, que el tenia agafat de la mà l'amenaçava, insistent:

-Si no calles, et duré a la fira del Ram.

L'al·lot multiplicava el plor, només de sentir nomenar la fira, mentre la mare persistia:

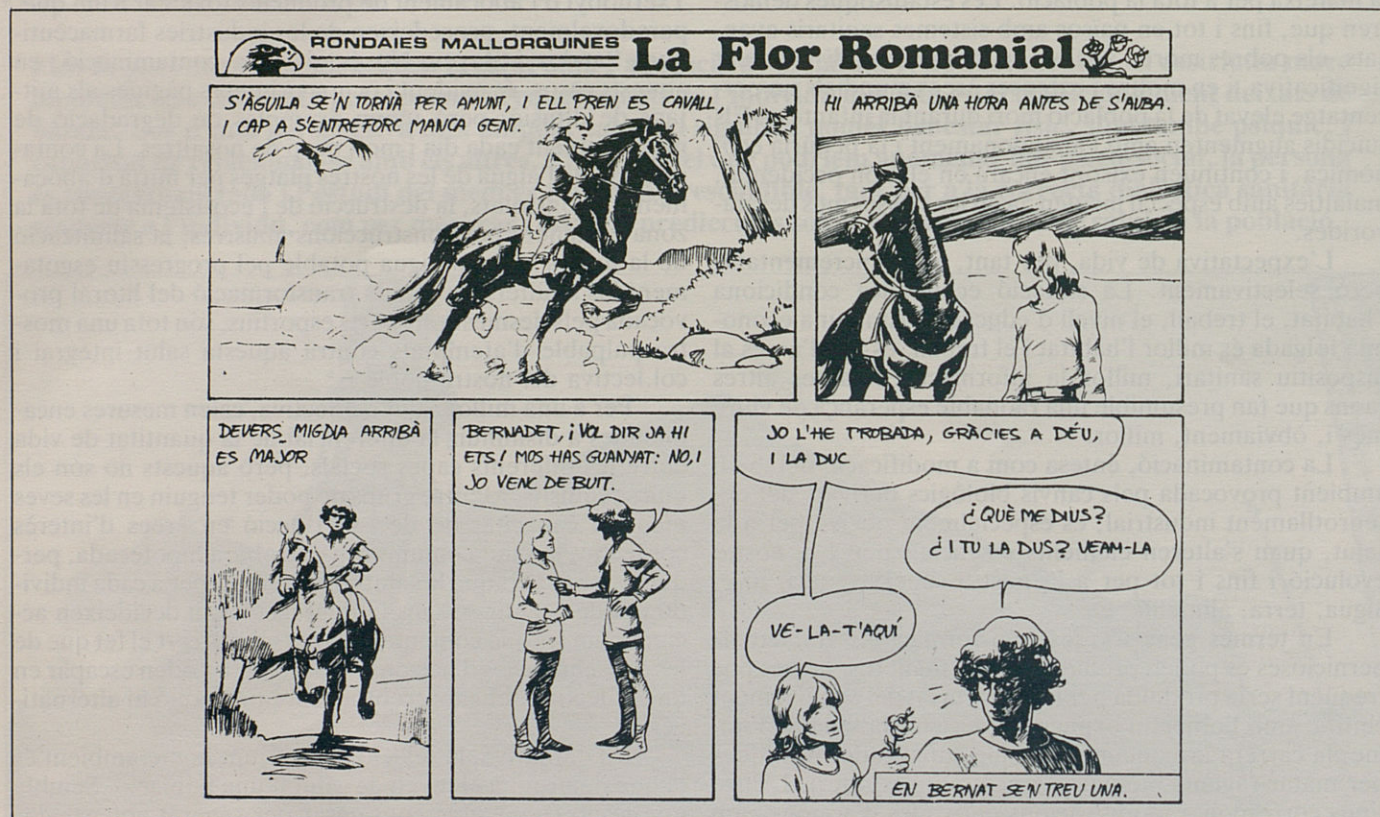
-Et duré a la fira del Ram, si no calles.

No sé si, finalment, haurà acabat per portar-lo a la fira, aquella dona, i haurà complert l'amenaça. Lluny, el plor de l'al·lot tornava a reprendre. ■

CULTURA

EL CÒMIC EN CATALÀ

TONI MARIMON RIUTORT

Fragment de La Flor romanial de Jaume Ramis, magnífic exemple de còmic mallorquí

Hem de començar afirmant l'existència d'un còmic -i per còmic- entenem una estructura narrativa per la seqüència progressiva de pictogrames, en els qual poden integrar-se elements d'escriptura fonètica (1) -en català, bé originàriament en la nostra llengua, o bé en forma de traduccions d'altres idiomes.

El còmic fet a Catalunya i en català (2) té, sens dubte, les seves arrels més fondes en *El Patufet*, la primera i ja mítica revista infantil en català (1904-1938). Hem d'esperar a 1951 per veure aparèixer una altra revista *L'infantil*, impulsada pel seminari de Solsona, la qual el 1963 es radica a Barcelona i deu anys més tard passa a dir-se *Trezevents*, i arribava a tenir una tirada de 12.000 exemplars (1975), s'hi destaquen dibuixants com Picanyol, Rué i Ivà (3). Amb el declivi del franquisme un autor internacionalment conegut, Enric Sió (Badalona, 1942), publicaria a la revista mensual d'informació general *Orifloma* excel·lents sèries

com Lavínia 2016 (1968) o la seva versió de *Tirant lo Blanc*, a les quals assajà innovadores formes estètiques (4). Ja en el postfranquisme l'històric *TBO* va publicar almenys quatre extres en català, i darrerament han aparegut a València la revista *Camacuc* (1984) i a Barcelona un còmic polític, *En Roc Ventós*, que narra les aventures d'aquest ultranacionalista personatge adoptant la forma tradicional dels quaderns apaïats.

Però, segurament, la revista més coneguda i representativa del còmic en català sigui *Cavall Fort*, apareguda per primera vegada el Nadal de 1961 sota l'empara de l'església i dirigida inicialment per Josep Tremoleda. Avui té uns vint-i-dos mil subscriptors, i la seva difusió arriba a les illes Balears a través d'una edició especial amb el suport de la Caixa de Pensions de Catalunya i Balears. Entre els dibuixants de *Cavall Fort* esmentem a Clapés, Bulbena, Manel, Bofill, Mateu, Vallvé,

Monés, De Miguel, Castell, Virgili, el ja citat Picanyol (5) i sobretot Josep Maria Madorell (1923), que practica un estil gràfic molt influït pels historietistes belgues i pels il·lustradors catalans de la primera meitat de segle. Madorell va crear el 1961 la sèrie humorística de tipus clàssic *Jep i Fidel*, i més tard l'aventurer Pere Vidal (1967), amb guions de Joaquim Carbó, el principal col·laborador literari de *Cavall Fort* (6).

Això, pel que fa a les revistes, ja que ara veurem els àlbums de còmic -llibres enquadernats amb més o menys luxe i que sovint converteixen en un tot una obra fraccionada comercialment (7)- editats en català. En primer lloc, destacam la recopilació de les aventures de Pere Vidal en mitja dotzena de sofisticats volums de l'editorial barcelonina Unicorn, també citam un grapat d'àlbums editats per Norma, *Tritó* del valencià Daniel Torres, *Passatger en trànsit* del mallorquí Pere Joan (8) i qualcun

altre, a la col·lecció Albums *Cairo*. El que abunden molt són les històries en còmic de ciutats, regions i nacions, gènere en el qual destaquen la tan humorista com didàctica *Història de les balears* (1981), realitzada per l'Equip Butifarra (Alfons López, Rafel Vaquer, Rafael Gordillo i Joan Aliu) amb assessoria històrica i lingüística de l'escriptor manacorí Jaume Vidal i Alcover, i la poètica *Lo Regne enmig del mar* (1982) de Jaume Ramis i Pere Fullana, a partir d'un text original de Guillem d'Efak. A més, l'editorial *El Llamp* publica, entre altres còmics, unes interessants *Llegendes èpiques catalanes*, i són notables les versions en historieta de novel·les de Pedrollo fetes per Isidre Monés i Agustí Feliu.

Afortunadament moltes revistes i diaris d'informació general inclouen també pàgines o tires de còmics. Així la historieta ocupa bona part d'*Ahir*, el suplement satíric de l'*Avui*, mentre que a l'*Avui del diumenge* apareix *Tallaferro*, l'*Almogàver*, del genial tàndem Víctor Mora- Jesús Blasco. El nou *Diari de Barcelona* contribueix a la difusió de còmic en català amb *Neo i Post* de Montesol i *Tira la Lira* d'Alsio i El Persas. A la revista política *El Llamp* ocupen un bon espai les tires de Jordi Bibià (*Marcel Canut*), d'August Bernat i Constantí *Uts (Jou)* i d'altres. I el recompte seria encara més llarg si no volguéssim acabar fent esment de dues sèries ben dignes, les *Rondalles Mallorquines* del ja citat J. Ramis, i *Sóller: moros i cristians*, ambdues aparegudes al suplement *Amigos fin de semana* del diari *Ultima Hora*.

Els còmics didàctics patrocinats per organismes oficials (ajuntaments, etc.) i les historietes aparegudes a *fanzines* o revistes d'afeccionats, suposen dos aspectes més del còmic català.

Passem ara a veure el còmic en català fruit de traduccions, quasi sempre del francès o de l'anglès (9).

L'escola franco-belga d'historietes -que es caracteritza per la línia clara i l'humor amable o l'aventura clàssica- gaudeix d'una llarga tradició als Països Catalans. Els àlbums dels seus principals personatges han estat publicats en català *Astèrix* (d'Uderzo i Goscinny), per Bruguera i després per Grijalbo, *Tintin* (d'Hergé) per l'editorial Juventud, amb nombroses reedicions, i *Alix* (de J. Martin) per Norma. *Lucky Luke* (de Morris), *Espirú*, *Sergi Grapes* (aquests dos de Franquin),

Els Barrufets i *Eric Castell*, tots ells editats per Grijalbo, que domina aquest sector del còmic, en el qual no cessa de fer aparèixer nous àlbums.

Molts d'aquests personatges han aparegut també a les pàgines de diverses revistes, així *Tintin* i *Espirú* a *Tretzevents*, *Sergi Grapes* i *Els Barrufets* a *Cavall Fort*, etc... A la revista de TV *Ara* surt una pàgina de *Jan i Trencapins*, de Peyo, el creador dels *Barrufets*.

El còmic nord-americà no té la mateixa sort que el franco-belga pel que fa a les traduccions al català, però així mateix n'hi ha qualcunes. Vegem-ne tres exemples: un clàssic, *El Príncep Valent*, un còmic per a adults *Dirty comics*, subtítolada *Còmics porno-satírics dels anys 30*, i el famós *Peanuts*. Endemés al suplement dels diumenges del *Diari de Barcelona* apareixen tires humorístiques de *Mickey Mouse*, *Donald Duck*, *Popeye*, etc... i a l'*Avui* surt una tira diària de *Snoopy*.

Aquest recorregut pel còmic no pretén ser -i no ho és- una visió exhaustiva del còmic en català, però hem volgut demostrar l'existència (10) i la vitalitat d'aquest còmic, encara minoritari però que pot ser emprat com a recurs didàctic, tot contribuint a l'ús i la difusió del català, sobretot entre els infants, un sector de la població on s'observa un preocupant procés de descatalanització. ■

NOTES

- (1): GUBERN, Romà: *El lenguaje de los cómicos*. Barcelona, Ed. Península. 1979, pp.40.
- (2): I no entram aquí en la polèmica de si pot considerar-se de qualque manera pertanyent a la cultura catalana el que a Catalunya i als altres Països Catalans es fa en llengua castellana.
- (3): *Historieta* a la Gran Enciclopèdia Catalana.
- (4): Enric Sió a la Gran Enciclopèdia Catalana.
- (5): JANÉ, Albert: *25 anys de Cavall Fort*, a l'*Avui del diumenge* (8-2-87), pp.28.
- (6): VÁZQUEZ DE PARGA, Salvador: *De Mortadelo a Makoki*, a *Historia de los cómicos*. Barcelona, fascicle 41, pp.1125.
- (7): COL·LECTIU L'HURAT: *El còmic a l'escola*. Barcelona, ICE. 1985, pp.117.
- (8): El conegut Pere Joan ha publicat sovint a *Cairo*, al nou *TBO*, etc..., sempre en castellà, que nosaltres sapiguem.
- (9): De fet no tenim notícia de la traducció d'historietes d'altres àmbits lingüístics, si exceptuem el cas de l'argentina *Mafalda*.
- (10): Que qualcú ha negat.

EL VERÍ

WOYTILA? NO, GRÀCIES

HILARI DE CARA

Entre les meves innombrables baixeses, entre les meves infinites debilitats no existeix la d'ésser religiós. Res no em consola tant com saber que la vida no té el més mínim sentit. Hi ha gent a la qual el dubte o la sospita d'aquestes evidències els provoca terribles angoixes i fosques tortures. Gràcies a això s'han fet excel·lents obres artístiques i, per ventura, aquests drames de consciència han procurat gran quantitat de llocs de treball tranquils, relativament prestigiosos, més o menys ben pagats a molts d'individus que altrament haguessin nodrit els camps de la delinqüència al llarg de la història. De Quincey deia, encertadament potser, que un comença per cometre un crim i inexorablement acaba per no anar a missa els diumenges.

Tenc, però, una curiositat inexhaurible vers els complexos fenòmens que les diverses religions vertaderes provoquen entre els homes al llarg de les convulsions, croades, guerres santes, conversions d'indis, negres i altres inquisicions que la humanitat ha gaudit els darrers dos mil anys. Vivim una època en la qual, com tothom sap, els grans mites, les grans metanarracions són inexorablement mortes però hi queden els rites. Això permet encara avui la perpetuació de la salvació a través de revolucions i de contrarevolucions en nom o sota la protecció de diversos sants i màrtirs locals o universals.

El Sr. Woytila visita Xile. Tenc la vaga sospita que a l'egregi polac tant li és que el general Pinochet hi cobri forces per continuar la seva tasca civilitzadora quinze o vint anys més. L'important són les grans parades i recepcions, les grans concentracions de masses, la interpretació dels discursos diagonals. Potser l'hermenèutica en sortirà beneficiada, però és més probable que amb el temps la gent -que no és gaire subtil- acabi per cridar: "Woytila? No, gràcies" i això, potser, encara que no en tenc gaire esperances, implicaria que, finalment, tots els Pinochets serien impossibles.

EL MÓN I LA BOLLA

PORTUGAL, UN VIATGE PROUSTIÀ

PERE MOREY I SERVERA

El riu Zêrere (Foto extreta de la G.E.C.)

Anar a Portugal és fer un retorn al passat, a la recerca d'aquell temps perdut en què a Palma teníem tramvies, quan la gent encara es desviava del seu camí per mostrar-vos el lloc que cercàveu, quan era possible sentir cantar galls a les capitals -recordau l'inefable bàndol del batlle Massanet sobre els animals domèstics, que comentava dient "*Las tensiones de la vida moderna nos han hecho volver algo "esquittarells" (sic)*" quan la roba s'estenia als carrers i la gent es returava per no interposar-se davant la vostra càmera quan us veia enquadrar un racó "típic".

Doncs sí, a Lisboa encara és possible prendre un tramvia, organitzar un remolí de gent desitjosa d'ajudar-vos, simplement demanant-li una adreça qualsevol a un viant, sentir cantar galls mentre negociava amb el Director General d'una important empresa.

I la primera cosa que us crida l'atenció en sortir de l'aeroport són les fileres de roba estesa als fils aixecats per un estaló central que els vincula cap amunt en una doble paràbola

davant les casetes blanques com vaixelles empavessats en la immòbil singladura d'un constant dia del carme, ornats amb els gallardets i banderoles de la pobresa. Però és una pobresa noble, digna, com la dels vells *fidalgos* tronats que viuen de miracle, duita amb una serenitat i elegància dignes d'un poble mediterrani. (Lluís Racionero hauria de definir una mica més la frontera entre els pobles mediterranis i els esteparis). La Renda per cap a Portugal és de cinquanta mil duros a l'any, mentre que l'espanyola és de cent-deu mil. Però...qui ha dit que la riquesa sols es mesura en duros per cap?

Una prova d'aquesta honrada acceptació de les seves limitacions la vaig veure als cotxes estacionats pel carrer... protegits amb una coberta de lona, sovint profusament decorada amb dibuixos naïf pel mateix propietari, esperant ben aclofadets que arribi el diumenge, el cap de més...o les vacances.

La segona impressió que hom rep arribant a la capital són els monuments: al marquès de Pombal, a la República, als descobridors...tan

barrocs (paraula portuguesa!), carregats i hiperbòlics, amb tal acumulacions de figures que fan inversemblables i agoserats equilibris, que per poder veure coses semblants cal anar a València...per Sant Josep.

EL PAÍS GERMÀ...QUE NINGÚ NO CONEIX

O si? Els qui pensen conèixer Portugal, teniu quinze segons per dir tres noms d'escriptors i altres tants de músics (Ara em podria marcar un farol i dir-ne una dotzena de cada, però us advertesc que hauria fet trampa).

Sí, físicament tan a prop que fa partió amb l'Estat, amb una fonètica tan idèntica que encara record el bot que em pegà el cor quan, de menut, vaig agafar una emissora portuguesa a la ràdio d'ona curta i vaig creure que parlaven català, i amb una història tan semblant a la nostra que resultaria ben senzill fer un qüestionari de preguntes amb respostes igualment correctes tan si es donava el nom de Portugal o el nostre. Juguem un poc a aquest joc:

Digau el nom d'un país que:

-Pertanyé a l'Imperi Romà.

-Va ser colonitzat pels àrabs.

El seu idioma fou llengua científica abans que el castellà, francès o italià.

-Produí geògrafs d'anomenada internacional al XIV.

-Fou precursor de les grans navegacions del XV.

-Va explorar les costes d'Àfrica.

-Les va tenir diverses vegades amb Castella.

-L'arrip més seriós amb aquesta va ser al XVII.

-Es veié embolicat en les guerres de Napoleó.

-Es passà el segle XIX en baralles entre liberals i conservadors.

-Ha tret -un poc- el cap de l'aigua amb el turisme i les remeses d'emigrants.

-S'ha vist llastat fins ara mateix per l'església.

-Ha sofert una llarga dictadura.

-Ara té un govern socialista... una mica aigualit.

-I així successivament.

De fet, els portuguesos ens poden agrair la independència, perquè el 1640 Felip IV va haver d'escollir entre perdre'ls a ells o Catalunya, i em sembla que els segadors del Corpus de Sang es precipitaren una mica; efectivament, si haguéssin esperat uns mesos (fins al Dia de Morts, per exemple) aleshores el Comte-Duc d'Olivares hauria estat ocupadíssim posant setge a Lisboa, que es sublevà el 12 d'octubre, i potser encara hauria sortit bé la cosa...clar que igual hauria caigut Catalunya dins l'òrbita francesa, però mira, preu per preu, sabates grosses!.

I ja que de França parlam, sembla a priori que els portuguesos haurien de veure Espanya com aquesta veu França: un país veí, més poderós i avançat, que adesiara ens fa males passades (invasions, putejar els camions, explotar els immigrants, vagues de controladors aeris) i que alhora, i en certa manera, ve a ser la terra de promissió, el lloc de peregrinació quan es volen alenar aires europeus, un poc Sodoma i Gomorra...Doncs bé, això és cert fins al parèntesi, perquè de tot allò de terra de promissió, nassos (a no ser per als de la PIDE, la policia secreta de la seva dictadura); pel que fa a l'aspecte intel·lectual, els portuguesos que volen estudiar a l'estranger van a Anglaterra, i quant a la terra de morbo i vici, sols prefereixen Espanya els ionquis, perquè aquí es pot trobar droga més fàcilment que allà. I com que Portugal s'alliberà uns anys abans que nosaltres, les viles portugueses més a prop de la frontera també conegueren el fenomen de les pornogrificacions, com a Perpinyà i a Hendaya, i els dissabtes horabaixa s'omplien d'espanyolets amb ganes de veure com eren les dones de debò i d'estudiar tècniques noves...que llavors mai no gosaven proposar a la santa esposa, no fos cosa que els demanàs on les havien apreses.

A més, allà pràcticament no hi ha terrorisme i la inseguretat ciutadana no és una "psicosi col·lectiva", sinó un fet amb una incidència molt inferior a la d'aquí, i la prova n'és el trull i l'animació que hi ha a les vetllades, amb grups de gent que es passen, cercant cases amb un llum vermell a l'entrada...i que no són això que estau pensant, sinó cases de fados, on per uns preus que aquí pertanyen a la prehistòria us donen un menjar ben saborós mentre qualcú canta fados amb unes lletres tan profundes i incontrovertibles com aque-

*L'art portuguès també es poc conegut
(Foto extreta de la G.E.C.)*

ll que diu:

*Uma casa portuguesa és com
certesa*

uma casa portuguesa.

UN BANC DE FÒSSILS VIVENTS

Per a un que s'adelita de jugar amb les paraules, de xuclar-les les arrels com si fossin vinagrella o regalèssim, de trobar-les semblances parentius, l'idioma portuguès resulta tan fascinant com aquella exposició de juguetes antigues que feren no fa gaire a Sant Antoni: al llenguatge de cada dia t'hi trobes, ben vives i naturals, paraules que sols havies llegit als clàssics, parentes apropiades de mots ben nostrats, el sustrat baixllat o àrab del que naixeren les llengües d'Ibèria, es com trobar, llaurant, el trespol d'una vila romana, una calçada, una necròpolis...

Jantar, isquero (esquer, encenedor), mateiga, troc (canvi), alperche (albercoc), pressego (préssec), i una llarga lletania més, pronunciada amb la mateixa dolcesa i perfil fònic que els menorquins.

VERD, GRANIT I PLUJA

Vaig ser a Lisboa, Aveiro, Porto -la Barcelona portuguesa- i Viseu; i, a aquesta ciutat, vaig tenir la sort de veure-la amb pluja i amb sol en dos dies seguits. I com les dones verament belles, Viseu mantén i potser augmenta el seu encís quan està trista, quan la pluja fa florir margarides de vidre ran de les façanes i el xiuxiueig de l'aigua fa parlar els vells racons. I aleshores els verds es fan més sucosos, agafen profunditat els colors, ressona el perfum dels boscs d'eucaliptus -aquí agermanats amb el pinar i un sotabosc variat, ric, abundós- floreixen les velles pedres amb líquens d'or vell com retaule barroc, plata antiga de miralls oblidats, vermells apagats com el record d'una núvia d'infantesa...

Verd, granit i pluja; una extrapolació de la Galícia que coneguérem quan fèrem el camí de Sant Jaume. I fins aquí i tot arriben les semblances: el famó gallet de Barcelos, el *souvenir* arquetípic, recorda un miracle semblant al de *Santo Domingo de la Calzada*/ no cantó la gallina después de asada: el jutge mana penjar un pelegrí a Santiago acusat d'un robatori; l'home posa com a testimoni de la seva innocència el gall rostit que el jutge està a punt d'empassar-se. L'animal es posa a cantar ben eixirit i el jutge, convícut, allibera el pres i fa penjar el cuiner, encara que això darrer no ho diu la història.

La moral d'aquesta història és ben clara: per anar pel món en aquell temps era un gran avantatge el ser ventríloc. ■

Embat

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E

Centre Comercial «Los Geranios»

07002 Palma de Mallorca

Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

TERRITORI

L'AUTOPISTA, ALTRE COP A DEBAT

PERE J. BRUNET I JOANA Mª SEGUÍ*Autopistes per què? (Foto Arxiu Última Hora)***Plantejament general**

La projectada construcció de l'autopista a Inca torna a ser, avui, tema d'actualitat.

El viari directe existent entre els nuclis de Palma i Inca el conformen la carretera comarcal C-713 i el primer tram de l'autopista central PM-27, entre Palma i Marratxí, finalitzat l'any 1981. La continuació de l'autopista entre Marratxí i Inca, recollida ja al *Plan Provincial de Ordenación de Baleares*, de l'any 1973, es presenta, per part dels organismes oficials, com a solució única, per descongestionar l'elevat tràfic que pateix la carretera actual, solució que no ens sembla la més òptima per aconseguir un desenvolupament harmònic del conjunt de l'illa.

El marc territorial de la zona afectada és la comarca del Raiguer, corredor situat entre els nuclis de Palma i d'Alcúdia. Zona on les densitats de població són elevades i on el creixement dels nuclis que la conformen ha estat constant des dels anys seixanta, a diferència d'altres nuclis de l'interior de l'illa. Constitueix una de les zones de major desenvolupament industrial, juntament amb d'altres funcions urbanes.

L'eix entre Palma i Alcúdia s'ha vist afavorit, als darrers anys, per la potenciació del port d'Alcúdia, segon port de mercaderies de les illes, canalitzador de gran part de les matèries feixugues. El transport de butà, per exemple, es du a terme, íntegrament, per l'esmentat port. La construcció de la central tèrmica del Murterar provoca, igualment, que sigui molt intens el tràfic de lignits entre la zona minera de l'illa, situada també al corredor del Raiguer, i l'esmentat port.

Per les raons esmentades, el tràfic que suporta la carretera C-713 entre Palma i Alcúdia, sobretot al tram entre Palma i Inca, és molt intens, encara que ha minvat, entre Palma i Marratxí, a rel de la construcció del primer tram d'autopista. La problemàtica del tràfic no sols és greu els dies feiners, sinó als caps de setmana, en què hi ha un desig de sortir de la ciutat i de disfrutar d'un temps d'oci fora del renou i de la quotidiana vida urbana.

Així, entre els anys 1980-1986 les IMD (Intensitat Mitjana Diària) del passadís s'han incrementat en un 37%. Emperò, mentre l'autopista, a partir de l'any 1981, ha augmentat el

seu tràfic en un 50%, la carretera comarcal ha patit decrements de l'ordre del 25%. En canvi, entre l'any 1982, en què ja podem considerar normalitzat el tràfic per l'autopista, i l'any 1986, l'increment global del corredor és del 18%. Mentre a l'autopista la IMD augmenta en un 25%, a la carretera l'increment és, tan sols, del 13%, fet que s'explica per la composició distinta del tràfic d'una i de l'altra.

Per una part, existeix una estreta relació entre els anys de fort creixement turístic, mesurat en entrades i sortides de passatgers per l'aeroport, i els increments de tràfic registrats a l'autopista; com és, per exemple, l'any 1986, el millor any en la història del turisme de les illes, en què el tràfic s'incrementa en un 16% i els passatgers a l'aeroport de Palma en un 13%, respecte de l'any anterior. Igualment, els anys dolents per al turisme, són anys de decrements en el tràfic o d'increments molt poc significatius. Així a l'any 1985, els decrements de passatge aeri se situen en torn d'un 6%, mentre els decrements de tràfic a l'autopista foren del 4%.

Aquest fet demostra l'existèn-

“La problemàtica d'autopistes i autovies urbanes, que fins ara només patia Palma, es vol traslladar a la part forana de l'illa.”

cia d'una major relació entre el tràfic normal i la carretera, i l'autopista queda sotmesa als desequilibris propis de l'estacionalitat.

Per altra part, l'increment global del tràfic registrat al passadís entre Palma i Alcúdia, reflecteix l'elevada motorització dels habitants de les illes, la més alta de l'Estat. Bona prova n'és, al darrer quinquenni, l'increment del 32% del parc mòbil i del 20% de les matriculacions.

L'articulació de l'autopista amb la xarxa arterial de Palma.

La construcció de l'autopista central, al seu accés a Palma, queda immers, de ple, en la xarxa arterial de la ciutat, planificada l'any 1965 i remodelada l'any 1977.

L'esmentada xarxa, de la qual bona part de les artèries ja s'han construït (A. Llevant, A. Ponent, A. Central) o s'estan finalitzant (Via de Cintura), converteix l'entrada a Palma en una espècie d'escalètric, més propi de grans ciutats.

La seva funció, a part d'intentar agilitzar i canalitzar millor l'entrada i sortida del tràfic, resideix a comunicar bona part dels polígons monofuncionals sorgits a rel de l'urbanisme zonificat, iniciat als anys seixanta. Aquests es troben estratègicament situats en torn de l'esmentada xarxa: grans centres comercials perifèrics (PRYCA, Via de Cintura; CONTINENTE, A. Llevant); polígons sanitaris (Son Dureta, Via de Cintura); polígons industrials (Son Castelló i Can Valero, Via de Cintura i Autopista Central); i d'altres punts generadors de tràfic com l'Aeroport, comunicat amb la ciutat a través de l'autopista de Llevant, etc...

La ruptura urbanística que comporta la realització d'una Via de Cintura, com la que s'està construint, o d'autopistes, amb implicacions urbanes, com és el cas de la que analitzam, queda palesa, entre d'altres, en la construcció de ponts subterranis o elevats per a peatons, la qual cosa condiciona els seus itineraris, i en el nombre reduït d'accessos

que comporten, que hipotequen el desenvolupament urbanístic posterior.

La problemàtica d'autopistes i autovies urbanes, que fins ara només patia Palma, es vol traslladar a la part forana de l'illa.

Autopista, carretera o vies secundàries?

La crisi energètica ralentitzà la construcció del segon tram d'autopista, emperò les oposicions i els debats vénen d'enrere. Els encapçalaren la Unió de Pagesos, el GOB i d'altres grups que s'enfrontaren, de ple, al projecte de realització del primer tram.

Les alternatives històriques que es proposaven, front a l'execució de l'autopista, no han perdut actualitat i són: la construcció d'una carretera nova; l'adequació de la ja existent, amb possibilitats de fer túnels subterranis o circumval·lacions als pobles, i, en darrer lloc, la utilització del viari secundari.

L'alta densitat del viari existent a l'illa, i molt concretament a la zona del Raiguer, sembla desaconsellar, en general, la construcció de noves vies. Aquesta implica retallar la xarxa anterior i crear una nova malla, que redueix, encara més, el paper exercit pel viari secundari. Per tant, la construcció d'una nova carretera no és la solució més òptima.

La carretera actual s'hauria d'adequar al tràfic real i això suposa examplar-la i resoldre els problemes a l'entrada dels nuclis de població, a través de circumval·lacions urbanes integrades al teixit urbanístic de cada nucli. Per altra part, l'esmentada proposta s'ha de contemplar, conjuntament, amb un tractament integral del viari pre-existent. Les carreteres secundàries gaudeixen del mateix tractament que les del Govern Autònom, fet que predisposa al conductor a utilitzar unes vies molt determinades i a no crear noves alternatives. Per tant, l'actuació, en matèria de viari, no hauria de ser puntual, fer o no fer autopista, sinó conjunta, immersa, a més, dintre d'una política integral d'ordenació territorial.

“Entre els anys 1980-1986 les intensitats mitjanes diàries han augmentat en un 37%.”

El perquè de l'oposició a l'autopista.

La realització d'una obra nova d'envergadura, com és la construcció de l'autopista, implica un *stress* al territori i hipoteca el seu desenvolupament posterior.

El sòl és escàs a una illa de reduïdes dimensions, com és Mallorca, i la construcció de l'autopista suposa reduir-lo encara més. La legislació en matèria de viari assenyala que la zona d'afecció de l'autopista, sense tenir en compte la de rodadura, és més de 200 m. (100 per banda) i la d'una nova carretera, de 60 m. (30 per banda). En cas que s'optàs per construir un nou viari, la diferència és substancial. Tant una alternativa com l'altra impliquen la disminució de l'espai agrícola, ja prou minvat, i la primera suposa, a més, l'augment de les parcel·lacions als accessos, en ser aquests reduïts.

Quant a la zona de rodadura, la construcció del nou tram d'autopista, al llarg dels 14 km projectats, ocuparà, com a mínim, ja que no coneixem el projecte definitiu, una extensió de 36,4 ha (26 m., comptant carrils, mitjanes, voravies interiors i exteriors). Amb aquesta extensió es poden construir 46 camps de futbol, de 100 x 80 m. i 1.000 pistes de bàsquet, de 26 x 14 m.. La zona de rodadura de la carretera ocuparia una tercera part de la de l'autopista.

Per altra part, segons l'INECO (autor del Pla Director de Transports de les illes Balears, 1981) el cost de construcció de l'autopista és cinc vegades superior al d'una carretera de dos carrils. L'elevat consum de sòl i l'alt cost es justificarien si es tractàs de rompre l'aïllament entre els nuclis que connecta, característica que no es dona a Mallorca, en què les distàncies són molt curtes, sobretot, al tram en què es vol construir que només és d'uns 14 km.. El temps estalviat en recórrer aquesta distància per carretera, a 60 km/h i per autopista, a 100 km/h, no arriba als 6 minuts.

La construcció d'una autopista suposa la separació transversal del territori, ja que els accessos són molt limitats. A la zona del Raiguer, cruïlla de camins de muntanya i de pla, aquest fet implica rompre, quasi de forma total, amb la xarxa tradicional.

La circulació per autopista també comporta un consum energètic major, ja que la seva capacitat implica suportar més tràfic i a velocitats més elevades que les de la carretera. Així, circulant a 120 km/h es consu-

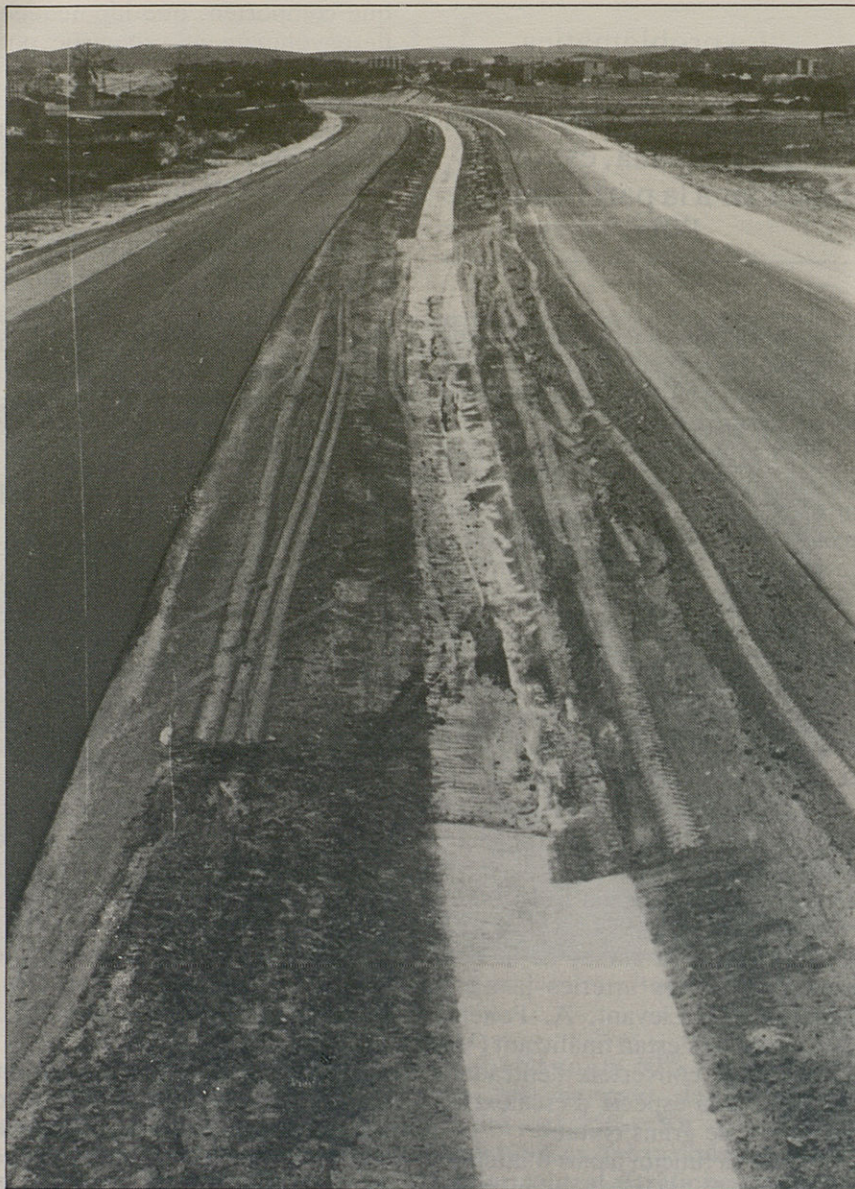
“L'impacte final serà perpetuar el model de creixement econòmic, desequilibrat en favor de la ciutat, la qual cosa accentuarà la seva macrocefàlia.”

meix un 30% més que circulant a 90 km/h, en les mateixes condicions vials.

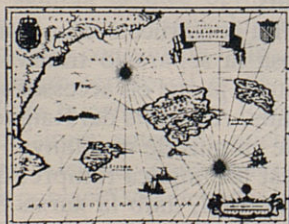
L'autopista, a més, potencia, de forma directa, el transport privat, ja que impedeix la marxa a peu i amb bicicleta i el tràfic lent, i no representa cap benefici per al transport públic, que segurament seguirà utilitzant la carretera.

Finalment, cal destacar que la construcció de l'autopista accentuarà la importància dels nuclis d'origen i de destí i no dels intermedis, per les dificultats dels accessos que, pel seu cost i distància seran molt restringits. L'impacte final serà perpetuar el model de creixement econòmic, desequilibrat en favor de la ciutat, la qual cosa accentuarà la seva macrocefàlia, ja que de cada vegada serà més fàcil accedir-hi, i la conversió de la resta de pobles en nuclis dormitori.

Malgrat els seus avantatges siguin rapidesa i comoditat, ja que els avançaments són molt més fàcils, els inconvenients que la seva construcció implica, per a la nostra illa, com ja hem analitzat, són massa greus. ■

“La construcció d'una autopista suposa la separació transversal del territori”
(Foto arxiu Última Hora)

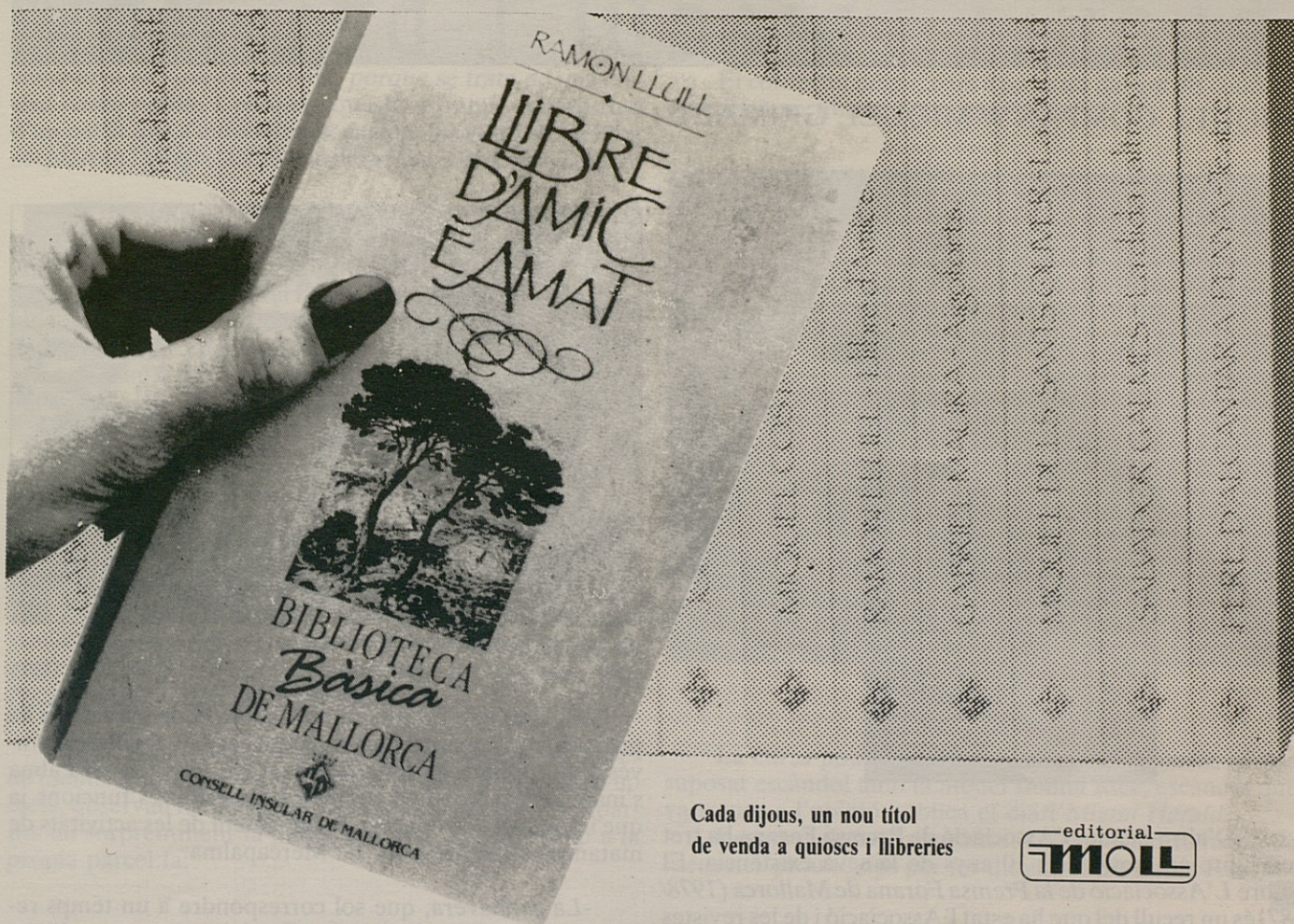
A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin fermes vides i hi creixen esplendorosos vins coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDÀ DIRECTA A LA BODEGA

Cada dijous, un nou títol
de venda a quioscos i llibreries

editorial
MOLL

És bàsica per la nostra cultura.

És la Biblioteca Bàsica de Mallorca que ara t'ofereix el Consell Insular. Són 25 obres que posen a l'abast de tothom el més representatiu de la literatura i cultura fetes a Mallorca.

Una col·lecció única i molt econòmica que no pot mancar a ca teva.

Ramon Llull, "Llibre d'Amic e Amat"; Gabriel Maura,

"Aigoforts"; Miquel Costa i Llobera, "Tradicions i Fantasies" i molts més autors mallorquins componen amb les seves obres més representatives aquesta Biblioteca tan essencial per conèixer la nostra cultura, les nostres arrels i tradicions. Una Biblioteca que **per la nostra cultura, és bàsica.**

BIBLIOTECA
Bàsica
DE MALLORCA

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

RECU LL: D'AQUÍ I DEL MÓN

MIQUEL COMPANY/ MIQUEL GRIMALT

ILLES

-S'ha iniciat la publicació d'una nova revista anomenada *Clip*, revista de la zona nord de Mallorca i que malgrat la seva exòtica capçalera s'escriu en català i du interessants articles referits a Alcúdia, Pollença i Santa Margalida.

-D'altra banda, l'Associació de Premsa Forana ha tret un llibre en motiu dels 10 anys de la seva existència. El llibre *L'Associació de la Premsa Forana de Mallorca (1978/87)* és un recull del que ha estat l'Associació i de les revistes que han format part i formen actualment la institució. L'acte de presentació es féu al Teatre Municipal de Manacor, en què hi participaren els coordinadors del llibre Rafel Ferrer i Josep Cortés, a més de Joan Bauzá, Biel Massot, representació de l'Ajuntament manacorí i del president Jeroni Alberti.

-S'ha inaugurat un nou museu, *el d'Alcúdia*, que està situat a l'antic hospital d'aquesta vila. S'ha especialitzat en troballes arqueològiques de Pollentia.

La Mostra de Cuina Mallorquina, èxit culinari i preàmbul del proper període electoral (Foto arxiu Última Hora)

-La III Mostra de Cuina Mallorquina segueix amb l'èxit de les anteriors edicions. A l'acte d'inauguració no hi faltaren els polítics, que segons el que es va veure, repostaren energies de sobra, de cara a les eleccions que s'acosten.

La vaga de manescals quasi desabastí les illes de productes càrnics (Foto arxiu Última Hora)

-El conflicte promogut pel **col·lectiu de manescals** ha provocat el temor al desabastament càrnic a les illes. A través d'una denúncia presentada per l'Ajuntament de Palma s'instà als col·legiats a complir amb les seves funcions ja que impedí el normal desenvolupament de les activitats de matances a l'èxcorxador de Mercapalma.

-La primavera, que sol correspondre a un temps revolt, de moment no ho ha estat des del punt meteorològic; dies encalmats i càlids s'han vist seguits de febles entrades d'aire fred, totes tenen comú la manca de precipitacions. Unicament fins dia 16 de maig no han fet presència les pluges que ja podem considerar tardanes.

-La premsa local es feia ressò a primeres pàgines de la nova presència d'un **virus a l'arena d'una platja de Palma**, que en cas d'infecció pot dur a la pèrdua total de la vista.

Esperem que no esdevengui una segona sida, ja que en cas de temor massiu, tendria conseqüències econòmiques sobre les illes Balears. Seria convenient trobar d'immediat la causa i el radical perill que suposen *les cremes olioses* quan s'impregnen en l'arena.

-El PDP definitivament no deixarà a l'estaqueta les seves llistes electorals. Les dificultats de trobar un padrinatge financer han estat durant més d'una setmana un detonant del que semblava ser la fi del partit. Així i tot l'assumpte no està molt clar.

-Les acusacions de **corrupció** cap a l'executiu autonòmic es multipliquen abans dels comicis. Suposades irregularitats a contractacions de personal forçaren Rosa Arregui -cap de la política de personal de la Comunitat- a presentar la dimissió. Dies després ha estat reafirmada en el seu càrrec.

-Els escàndols polítics també es donen a nivell municipal, i a vegades -com a Llubí- transcendeixen a tota l'illa; un altre cop pel conflicte entre la corporació municipal i el metge titular. El fet pot implicar que bona part del pressupost del municipi acabi dedicat a pagar el cost del contenciós entre consistori i metge.

-El nostre panorama polític és un sac de sorpreses; una de sonada és la que donà **Jeroni Albertí**, quan en presentar la campanya del seu partit anuncià que a Palma la campanya es faria en castellà, *porque se trata de una ciudad cosmopolita*. I perquè aquesta estranya compostura d'un partit que s'autodefineix nacionalista i on el seu líder sorprèn en "progressistes" declaracions a la revista *Brisas*!

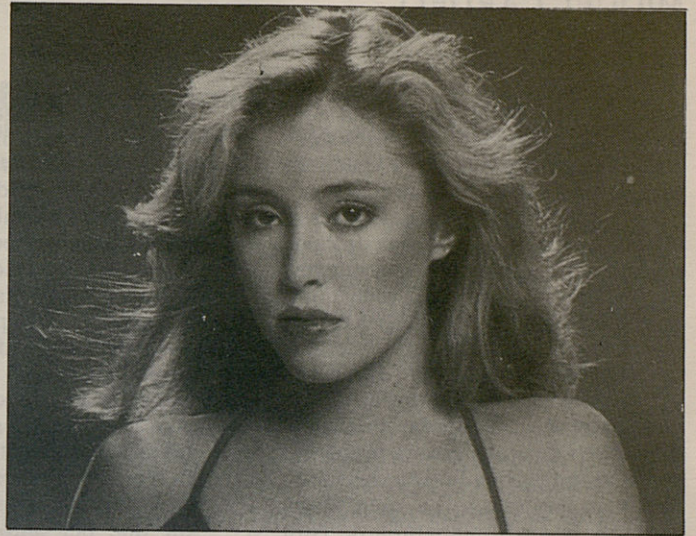
-El mot independent s'està fent sinònim de militància sense cotització ni carnet. Quelcom com un producte *light* ara tan en boga. Els ajuts d'"independents" a llistes polítiques són el pa de cada dia i en surten *per na Bet i sa mare*. Una altra curiositat electoral és la de la coalició tripartita de Bunyola entre Unió Mallorquina, PSM i VIA. El fet és que no se sap si per fer un front nacionalista o per analogies personals.

DE FORA: DE L'ESTAT ESPANYOL

- S'han posat en circulació uns **nous bitllets de 10.000 ptes.**; que no són més que la materialització del grau d'inflació que pateix l'Estat espanyol.

-Com deia l'eximi W. Churchill hi ha varies maneres de mentir, la més corrent i refinada és l'estadística; si no ho creis, observau les enquestes comanades pels diversos partits on sorprenentment la intenció de vot es desvia cap a la pròpia parcel·la.

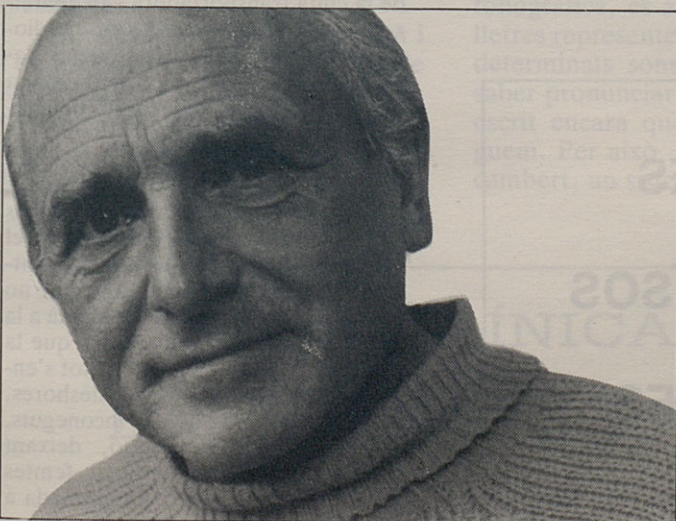
-A les darreres eleccions al *Parlament blanc de Sud-àfrica* ha guanyat per majoria abrumadora el Partit Nacional, que proposa el manteniment de la segregació racial. El col·lectiu negre, com a protesta davant els comicis, reaccionà en forma d'una vaga massiva.

La cursa política de **Gary Hart** s'ha enfonsat per un suposat escàndol amb la model **Donna Rice**, escàndol que va treure a l'opinió pública el diari *Miami Herald*.

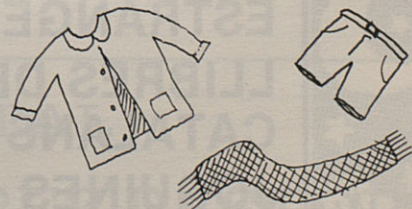
En canvi el quasi demostrat *Irangate* encara haurà de menester prou temps per fer dimitir el president Reagan.

DE FORA: INTERNACIONAL

-Enguany les notícies de judicis que presuntament esdevindran històrics són constants; als de la *colza* i de l'*Irangate* -que ja hem comentat- ara s'afegeix el que implica a **Klaus Barbie**, ex-cap de l'ocupació nazi de Lyon de França.

PETITS
INFANTS

roba per a nins i nines

C/ Born, s/n. INCA

... PER LA CUINA

AL LEGORIA

MIQUEL CARDELL

Fira de Maig a un poble de Mallorca, allunyat de l'excés turístic, condemnat potser a la dura subsistència dels pagesos, bell en la seva estructura de pedra i ferro, fusta i calç.

Clarorada diàfana, quasi excessiva, que arribarà a ser feixuga de calor primerenca quan el sol toqui migdia.

M'agrada la gentada, esdevinuda protagonista, espectacle, en el mateix acte col·lectiu de mirar i cercar, de trobar als cantons romeguers de velles coneixences i parentius (nines endiumenjades, estufades madones, pollastrells alçurats, ciutadans que ho semblen, guiris que ho són, les inevitables pagesetes...). La mercaderia exposada esdevé radiografia de l'ara d'aquesta illa a la meua sensibilitat

que es bada i passa gust d'aturar-se a badar: randa de ganxet, tractors, carers sencers de cotxes, bestiar, ramells exòtics i arbres fruiters, depuradores d'aigües residuals, vestits, pans fets a l'hora, tómbols d'inaturable i forastera xerrameca, músiques excessives. La decoració mateixa de les parades evidencia els tics culturals: platges artificials d'espot i possessions pageses de cartó pedra amb filadora antropològica. Allà al carrer principal s'eixampla i branca, just davant l'escola o l'ajuntament, hi han instal·lat un cadafal. A l'entorn d'un fanal habilitat en pal on s'aixecarà la bandera de la festa en arribar les autoritats. Vull dir que per autoritats es dona per entés aquelles autonòmiques i insu-

lars que semblen guanyar el jornal amb aquests *bolos* de diumenge.

Finalment arribats, pugem al cadafal. Arrenglerats allà dalt, en aquell minut de temps suspès que l'autoritat política de torn espera amb la placa imprescindible o el bibelot metàl·lic a la mà la pujada del guanyador del trofeu, el sol inesperadament ferotge delata els vestits foscs i les corbates.

Vists de lluny, enmig del renouar i les baralles de les nímfuls *majorettes* a l'entorn d'una barraca de Coca Cola, arrenglerats allà dalt, semblen ells també mercaderia exposada, objecte de subhasta. És aquesta la imatge que esdevé al legoria. ■

HORITZONS SEPARABLES.

MADRID-AEROPORT

BORO MIRALLES

Els dials del SEIKO les 3:31, de la matinada. Fins les sis no passa el primer bus cap a la Gran Ciutat. Se sent el clik! de la moneda que s'escola per la regata.

-¿Mamá? -demana una jove llargada amb calçons *clochard* i una bossa vermella penjada arreu.- Sí, acabo de llegar, ¿venis a por mí?.

Res pus. Creua devers la sortida, orgullosa, sense girar-se ni a una banda ni a l'altra, és massa alta, massa guapa per fer-ho, no necessita comprovar que té públic, que hi ha qualcú que se la remira, bé ho sap que ho fan.

-¿Qué lleva? -m'espetega el guàrdia aduaner.

-Nada, cositas...

Passava per la zona *NADA QUE DECLARAR*. S'ha fixat en la meua pinta, la saca militar que li manguí a un ianqui de Torrejón una esquarterada mariconera marró.

-!Salga!

I retorna a mamprendre-la amb els guiris de jocs de maletes de pell a punt de descosir-se. Evidentment no responc a la marca de *turista-compralotodo* que *xarteritza* com a norma un pic al mes. A l'altra punta de la cinta transportadora van apareixent els *walk-mans*, els ràdio-cassettes, les Nikkon, les raquetes Yamaha de fibra...tot allò que la màfia hindú de Tenerife ven a preus dinamitadors del mercat godo.

Trie un racó de l'immens vestíbul, unes cadires a motlle tapissades d'arpillera verda em faran de llit fins les sis. A poc a poc va calmant-se el rebombori, els madrilenys van anant-se'n a ca seva. Restem uns deu que no tenim el cotxe al pàrking ni mamà a la qual telefonar. Hem d'esperar que la nocturna hipnosi col·lectiva i tot s'engegue de bell nou. Tan sols aleshores, cadascú de nosaltres, inconeguts, marxarà en una direcció, deixant només en aquesta terminal femtes corporals o una *gilette* ensabonada a la paparera.

Les cambreres de l'aire passen cansades cap als seus hotels o a l'apartament que li ha ofert insistentment el sobrecàrrec: després de volar tantes hores junts van a tocar terra per primera vegada. ■

**SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 71 38 21
07002 PALMA

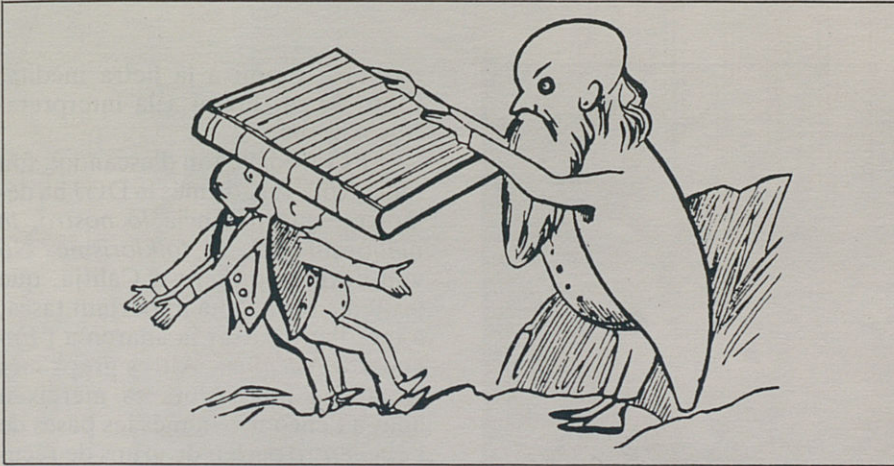
NOTES D'EDUCACIÓ

EL PODER DEL LLIBRE

RAMON BASSA

Crec que encara és ben vàlid parlar de lectura i de llibres en una època de la imatge i la seva gran difusió.

Els actes de llegir i d'escriure són les primeres formes de relació amb l'escola obligatòria que realitzen normalment els nostres infants. I de com es faci aquest ensenyament i aquesta relació en dependran molts de resultats escolars i socials posteriors.

Cal tenir present que el parvulari, lloc de convivència i desenvolupament dels infants, on el llenguatge oral, el cos, els hàbits, l'ús i la situació de l'espai, el contacte amb les coses, la psicomotricitat, etc., ocupen -o haurien d'ocupar- un paper dominant, dóna lloc a poc a poc a la cultura escrita quan s'entra dins l'escola elemental i s'aprèn de llegir i d'escriure.

Si aquest procés de la lectura i l'escriptura no s'ha situat a partir de la posició i de la mirada de l'infant en el món, produeix aquesta separació entre la vida i l'escola, de la qual ja parlaven els educadors de l'Escola

Nova. Avui sabem que llegir i escriure és qualque cosa més que una producció mecànica de lletres i paraules.

L'escript, la producció escrita, segons Jean Foucambert (1976) és una forma de comunicació particular que a les societats industrialitzades ja no té res a veure amb l'oral. La nostra escriptura és alfabètica/fonogràfica, és a dir, determinades lletres representen aproximadament determinats sons, per tant podem saber pronunciar el que hi ha en un escrit encara que no ho compreguem. Per això, segueix dient Foucambert, un sistema d'ensenyament

basat en la funció reproductora o *fonogràfica* de la producció escrita és insuficient, cal anar a la base o funció ideogràfica o conceptual, és a dir a comprendre i a poder produir escrit.

Per això, la lectura i l'escriptura haurien de ser considerades formes d'expressió, de creació i de llibertat de la persona. I no acostuma a ser així realment. Molta gent ha acabat l'escola bàsica sense haver agafat mai el gust de llegir i d'escriure. Tenim un índex de lectura molt més baix que altres països europeus, i no tenim ja, destruïda per l'uniformisme multinacional, una cultura popular oral que ens doni una personalitat, com la tenen els països de cultura oriental.

Així doncs, cal avui encara defensar l'acte de llegir i de posar-se en contacte amb els llibres de tota casta: d'aventures, de poesia, de terror, polítics, de teatre, científics, etc, per restar oberts amb la imaginació a altres mons, a altres sensibilitats, a altres perspectives, al poder del llibre i de l'escrit. Voldria que el llibre formàs part de les coses quotidianes d'una casa, com la gelera, una cuina, el televisor, el llit, una taula, el vídeo, o l'ordinador. Per viure, per passar-ho bé, per crear, per rompre el monopoli del poder del llibre, ni més ni menys! ■

CLÍNICA DENTAL

DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR

Metge Estomatòleg

Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

MÚSICA

CRÒNICA D'UN ACTE RANCI: LA NIT DE CANÇÓ POPULAR I DE CANTA-AUTORS A MANACOR.

BERNAT CALAFAT

El passat dia 9 de maig se celebrà al teatre municipal de Manacor la Nit de Cançó Popular i de Canta-autors -organitzada per la Direcció General de Joventut de la Conselleria de Cultura del Govern Balear- o també fase balear de l'*Encuentro Nacional de Música Folk para jóvenes intérpretes 1987* i de l'*Encuentro Nacional para Jóvenes cantautores 1987*, que se celebraran a Guadalajara el mes de juny, actes patrocinats per l'Instituto de la Juventud del Ministerio de Cultura. La fase balear consistia a seleccionar un grup folk i un canta-autor que representaria la C.A. a les trobades nacionals.

L'acte fou ranci pel veredict del jurat -que el comentaré després-, però també per la poca publicitat que es féu de la nit, aquesta passà desapercebuda. No passaren de les vuitanta persones, que descomptant els integrants dels grups participants i amics, queda reduït a zero. Cal comentar que la publicitat de la convocatòria d'aquesta fase balear gairebé no existí, la Direcció General de Joventut no en va fer la publicitat escaient, que sols s'enterassin 7 grups de joves intèrprets -menors de 30 anys- d'aquestes illes, ens indica del poc poder de convocatòria o de la nul·la publicitat de les bases -em de cantant per aquesta-.

Dels 7 grups participants a la nit, 4 es presentaven a Música Folk -L'Altina, Siurell Elèctric, Coanegra i Calitja- i 3 per canta-autors -Cinto Serra, Noves direccions i Aliorna-. Cada grup oferí unes cinc peces del seu repertori. Acabat el torn d'intervenció, la DGJ ens convida a un copí, prèvia adquisició gratuïta d'un tiquet per persona, no fos cosa algú al bar del teatre es passàs consumint. Tot i anunciant que el jurat es retirava a deliberar.

L'espera del veredict es feia llarga, i distints integrants dels grups que començaren a tocar *blues*, sense dubte fou el millor de la vetllada. Escoltar i sentir persones que no es coneixien, sintonitzant els instruments a través de les notes del *blues*; fou magnífic, la música no té fronteres, la comunicació entre els músics i el públic fou total, la improvisació és i serà l'ànima de la música.

S'encenen els llums, apareix el senyor Jaume Alemany de la DGJ a llegir el veredict. El sentírem, vet aquí:

-Música Folk, primers i seleccionats per a la fase nacional: Calitja. Premi a la recuperació: L'Altina. Premi a l'actualització: Coanegra i Siurell Elèctric.

-Cantautors, primers i seleccionats per a la fase nacional: Noves di-

reccions. Premi a la lletra inèdita: Cinto Serra. Premi a la interpretació: Aliorna.

El veredict fou d'escàndol, fou ranci. Una vegada més la DGJ ha demostrat que potencia *lo nostro, lo mallorquí pur, lo folklorisme*. No vull llevar cap mèrit a Calitja, que porten a terme una important tasca, a més l'any passat ja anaren a l'*Encuentro Nacional*. Altres grups més creatius i innovadors es mereixen anar a l'encontre -a més les bases de l'*encuentro* parlen de grups de recuperació i grups d'actualització-, per una vegada haguéssim demostrat a nivell nacional que a Mallorca hi ha coses noves, nous camins dins la música tradicional. Però els càrrecs de la DGJ, seleccionaren un jurat que es decantà pel tradicionalisme, pel purisme folklòric, quan arreu de l'Estat i nacionalitats hi ha un fort moviment d'innovació sobre la base popular. Una vegada més *lo nostro* ha vençut a l'obertura, a la innovació.

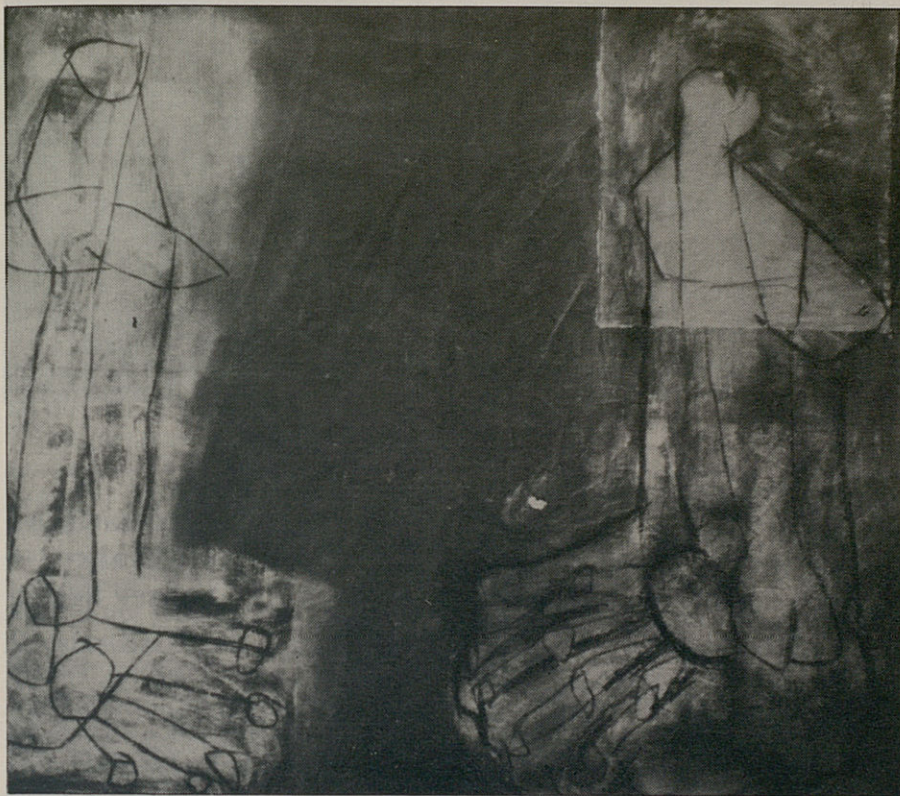
D'altra banda els grups que oferiren unes peces més treballades i una sonoritat més perfecta foren precisament Coanegra i Siurell Elèctric, les orelles dels profans saben distingir també la qualitat i l'harmonia musical. Però ja se sap, els bons grups nom solen guanyar mai als certàmens.

De cara a l'any qui ve, si hi hagués els mateixos càrrecs a la DGJ -cosa a hores d'ara imprevisible, tenint les eleccions a la cantonada- convendrà apuntar-se d'hora i sobre tot anar vestit a l'ample. L'únic que faltava a l'entrega de premis -que a música folk eren tres per a quatre grups, i aquí el jurat volgué deixar tothom content i no es definí a l'apartat d'actualització: donà un premi a mitges- era donar als participants una ensaimada i un rebosillo, l'acte hagués estat més nostre, i alhora més ranci. ■

ART

JOAN BENNÀSSER. LA BELLESA DE LA LLETJOR.

JAUME TORRES I ESTRADA

Peus (1987)

Intentar conrear la pintura per un home nascut a la Pollença de 1950 és una empresa que comporta unes facilitats que poden esdevenir perilloses. La bellesa dels paratges, els seus racons sublims originaren la naixença d'una escola pictòrica pollencina a principis de segle, en uns moments en què triomfava el postimpressionisme i el paisatge es dreçava en el gènere bàsic. Anglada Camarassa, Tito Cittadini crearen escola i un bon esplet d'artistes locals els següiren. Aquest ambient pictòric ajudava i ajuda al sorgiment d'un interès per les arts plàstiques i al naixement d'una munió de pintors. El més còmode era continuar uns camins sense entrabancs de cap casta, però Joan Bennàsser trià les drecceres més agressives i difícils. *Es presentà el 1971 al Club Pollença amb una exposició que fou realment una galtada al gust local i a l'escola pollencina.* Unes obres amb clares influències de Tàpies resultaren una provocació per a un públic avesat a plats més lleugers i païbles.

“Anglada Camarassa i Tito Cittadini crearen escola i un bon esplet d'artistes locals els següiren”.

Després d'aquesta entrada nítidament rupturista i de trencament, la maror s'asserena i s'entaula certa bonança. Durant la resta dels anys setanta realitza una mena de *realisme màgic*, vindria a representar l'aprenentatge de la tècnica i l'ofici. En una època en què Mallorca viu una revifalla pictòrica avantguardista, en què prolifera la creació de grups i empreses renovadores i contestàries com Criada, Neó de Suró, Taller Lluàtic, en què s'intenta atansar l'ambient artístic d'una illa ancorada en el més carrincló i adotzenat paisatgisme a tots el corrents de l'avantguardisme, Joan Bennàsser es manté aïllat de tot el rebombori.

L'any 1982 torna a Barcelona. Suposarà un canvi i una ruptura a nivell personal i artístic. Aquest retorn coincidirà a nivell general amb la crisi del conceptual i la substitució per una pintura figurativa neosalvatge. Aquest clima nou l'allibera de tot lligam tècnic i mimètic. Entrarà dins el camp de l'estil *neoexpressionista* del moment, no des del conceptual com un Ferran García Sevilla o Navarro Baldeweg, sinó a partir d'una pràctica pictòrica que abans hem anomenat realisme màgic. Per a Joan Bennàsser no significà la descoberta de la pintura, sinó tot un seguit de noves possibilitats, de novells camins, una mena d'alliberació de les traves que s'havia autoimposat amb el conreu d'un tipus d'estil determinat. A partir d'un pretext temàtic, la figura humana essencialment, de formes voluminoses i virils, amb clares ressonàncies picassianes, desenvolupa una pintura plena de força i brutalitat. L'amuntegament matèric, l'agosament cromàtic, el degotís descurat, la pinzellada salvatge, el traç enèrgic, la deformació de les figures amb cames i braços exagerats, amb mans i peus ingents ens l'apropen a un art que rebutja tot esteticisme o que cerca una bellesa d'una altra casta, *la bellesa de la lletjor*. Fuig de tot decorativisme estantís, de tot manierisme reiteratiu i emprenen una tasca d'investigació constant, de recerca atrevida la qual cosa l'empeny a considerar bells objectes, formes i colors tenguets per lletjos. No es tracta d'una eixuta i freda obra analítica com certes abstraccions geomètriques ni dels divertimentos irònics i provocatius de F. García Sevilla o Clemente. Existeix un interès per la bellesa, per un novell tipus de bellesa. No li interessa tampoc la il·lustració ni d'una ideologia sociopolítica determinada com fan certs realistes, ni d'una problemàtica individual com succeïx en alguns surrealistes. *L'important és la pintura*, lliure de les bardisses i parets de la il·lustració, una pintura sempre personal i apassionada on tot el seu jo, el seu cos, la seva energia s'hi aboca, s'hi vessa com en un acte amorós.

L'exposició de la Galeria Maeght de Barcelona del 1984 pot ser un exemple d'aquest període de la seva trajectòria.

El cansament de la repetició, els perills de la caiguda en un automanierisme, l'entronització de la moda neoexpressionista amb tota una faramella de mediocritats, el desig d'emprendre una nova aventura, d'afrontar un nou risc el porten *el 1986 a una crisi creativa*. Per a Joan Bennàsser aquestes crisis impliquen un replegament, un retornar a un cert classicisme, a un terreny més estable des del qual es pot iniciar un renovat viatge cap a paratges més desconeguts. Les estances a Mallorca, on una llum punyent dibuixa nítidament els contorns, i a Mèxic on un esclafit de colors agressius i cridaners senyoreja per tot arreu, el menen cap a una pintura caracteritzada per les figures clarament remarcades i pels colors vius i agosarats. *La influència del muralisme mexicà i Picasso és òbvia*. Amb aquest tipus d'obra va sorprendre a la Fira d'Arco del 1986, en la qual encara abundava el neosalvatisme de moda.

"A partir d'un pretext temàtic desenvolupa una pintura plena de força i brutalitat".

Després d'aquest parèntesi, d'aquest descans pot encetar amb força una altra peripècia, trespasar per ignorats camins, empèsser pel seu nomadisme característic. Després de la pauta de bell nou la inquietud, el desig de trencar i cercar l'esperonada. S'endinsarà per contrades per a ell inexplorades com es pot veure a *l'exposició de la Galeria Angel Romero (Madrid, març 1987)*. *L'objecte, el collage esdevindrà ara el centre d'atenció. Sense empegueïment s'aprofita de totes unes troballes de l'avantguardisme històric. El collage cubista, Picasso, els muntatges del dadaïsta Schwitters, l'objecte trobat dels surrealistes, els assemblages de Rauschenberg, són cites que suren dins els quadres. Cada vegada més la pintura parla de pintura i no de la realitat. Empra uns elements propis de l'estètica avantguardista de la modernitat sense caure en l'eixorca còpia. Sovintegen els objectes més menyspreats, deixalles del món industrial, sense càrregues sentimentals. Cartons, papers estripats, qui-*

(1987)

trà, plàstics, bocins de botella, pantis de dona, teixits, pots constitueixen les peces lèxiques, els mots que utilitza per bastir la seva obra. De vegades poden aparèixer elements tenyits de nostàlgia o record com el ciment amb trossos de vidre que es pot contemplar a les parets mallorquines, la pròpia escala o un enfilall de tubs d'oli gastats. Sempre, però, *objectes pobres i humils, rebutjats i lletjos*. Amb aquest vocabulari va construint els quadres. Usa *una sintaxi basada en dos recursos antitètics: l'afegir i el llevar*. Per un costat, empra tot un seguit de materials senzills i considerats poc estètics per unir i enllaçar els diferents objectes, o sigui les paraules. Formen aquesta mena de conjuncions les cintes adhesives, els esparadraps, les cordes, el quitrà, la goma, les grapes, materials vulgars i fins i tot grollers que no emmascara ni amaga, ans el contrari, els exhibeix sense vergonya. Per un altre costat, també fa servir la tècnica oposada, la de l'agressió dels objectes. Grata la matèria, esqueixa el paper, forada un teixit, estripa un diari, arrua, taca. Cadascun dels objectes resituats en el conjunt de l'obra, de la frase i alterats per un reguitzell d'atacs perden el seu significat originari per adoptar-ne un de nou. Un panti unit amb cinta adhesiva a un paper esquincat i foradat esdevé un arbre, però un arbre construït amb aquest material de deixalla i nafrat per tots els costats pot llegir-se amb una forta càrrega connotativa, fins i tot de denúncia ecològica,

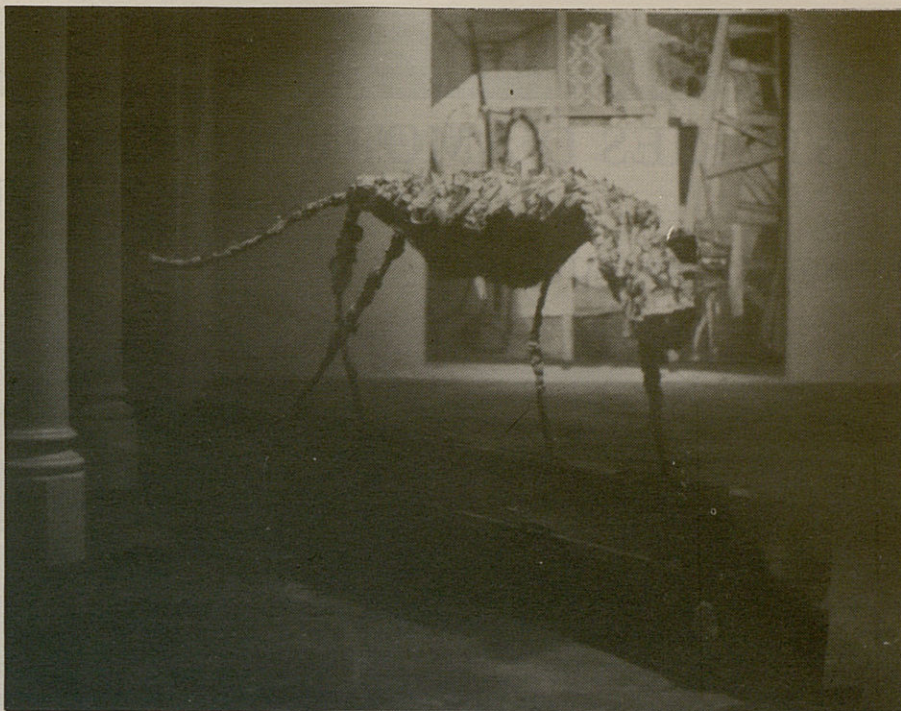
"L'error, l'equivocació es converteix en un altre element que vol ser bell".

de destrucció de la natura. La temàtica de la figura va deixant pas a nous motius, com el de l'arbre, el de la cadira o el de l'estudi. Aquest darrer compta amb tota una tradició dins l'art en general i l'avantguarda en particular (Velázquez, Courbet, Picasso, Braque).

Aquest interès per l'objecte el porta cap a *l'escultura*, art que ja ocupava un important espai de l'exposició de la Maeght de 1984. Ara deixa de costat els bronzes i es fixa en una escultura construïda, com els mateixos quadres, a partir de la juxtaposició d'objectes. Es basa com Joan Miró en l'objecte trobat, encara que no necessita de l'ennobliment artístic que suposa la fundició en bronze. Prolifera els arbres que sobre troncs de fusta o fets de pots obren pobres, esquistats i malaltissos brancams de tubs de pintura gastats, de bocins de botella trencats o de làmines de ferro rovellades, on sols guaita qualche taca d'una verdor moribunda. Són els arbres de la nostra civilització, on el progrés malentès contamina, ofega i escanya la natura. I sobretot destaca la imatge d'un felí, una mena de geneta, que es dreça sobre una fusta rosegada pel temps, trobada potser a alguna pos-

sessió mig abandonada. La fera, de ferro i ciment, ens esgarrafa i esguarda amb punxegut pelam i tallants ulls de trossos d'ampolla esquerdada.

Les darreres exposicions a la *Maeght de Barcelona* i a la *Galeria Oliver Maneu de Palma* (maig i juny de 1987) suposen un nou gir, un tornar emprendre un renovat camí encara que parteix de l'anterior. Perdurarà l'objecte aferrat com unes cordes, un tros de tela de sac o de paper, certs assumptes com la figura humana, la cadira o el braç, i les cites de la pròpia història de la pintura, bàsicament cubistes i picassianes, amb alguna incursió per l'informalisme matèric. Ara bé, una novella preocupació envaeix l'obra i esdevé la clau explicativa d'aquesta. S'estableix una mena de *diàleg antitètic entre fons i figura*. Apareix un inusitat interès pel fons. Cerca la creació d'un espai poètic, d'una poesia gens sentimentaloides o empalagosa. Crea un ric i dur fons de textures, veladures i taques que juguen amb la tela de sac de sota o amb qualche paper enganxat. I sobre aquest espai, sovint negre o vermellós, es belluga dinàmic i nerviós un dibuix d'uns rostres, un home que dorm, una cadira, unes mans o uns peus, peus que exhibeixen impúdics l'ossam. Aquest dibuix fet amb carbonet o esprai deixa una impronta de rapidesa, espontaneïtat i fins i tot descurança, provocada pels materials emprats i pel diseg d'utilitzar com a recurs estètic les restes, les marques del procés creatiu. Suren els traços de dibuixos anteriors no cabats d'aconsdeguir. *L'error, l'equivocació es converteix en un altre element que vol ser bell*, per ventura perquè és humà.

(1987)

Aquest *nomadisme estilístic i evolutiu* de Joan Bennàsser no significa un botar d'aquí a allà sense to ni so ni un intent intel·lectual de voler acabar amb el concepte d'estil de l'artista, més aviat implica un endinsar-se en una investigació i un aprenentatge constant, un fugir de la comoditat i un cansament de l'autorepeticició. A més, es pot seguir una línia de continuïtat des de la primera exposició el 1971 fins a la darrera el 1987, potser amb el parèntesi de l'etapa pollencina del realisme màgic. La investigació, la duresa, la força, l'agressivitat, la provocació, la passió, la cita picassiana, la recerca de la bellesa, de la lletjor són constants

“Empra sempre uns elements propis de l'estètica avantguardista de la modernitat sense caure en l'eixorca còpia”.

que afloren tant en l'etapa neoexpressionista de color virulent, pinzellada salvatge, matèria amuntegada i regalim descurat, com en aquestes darreres dels objectes aferrats i agredits o del combat entre fons-figura, i fins i tot en el parèntesi mexicà curull d'imatges virils i contrastos agosrats de colors. ■

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Pasatge Joan XXIII, 1-B
"Los Geranios"
Tel. 22 19 31
07002 PALMA DE MALLORCA

PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

*Casa
Domar
Flores*

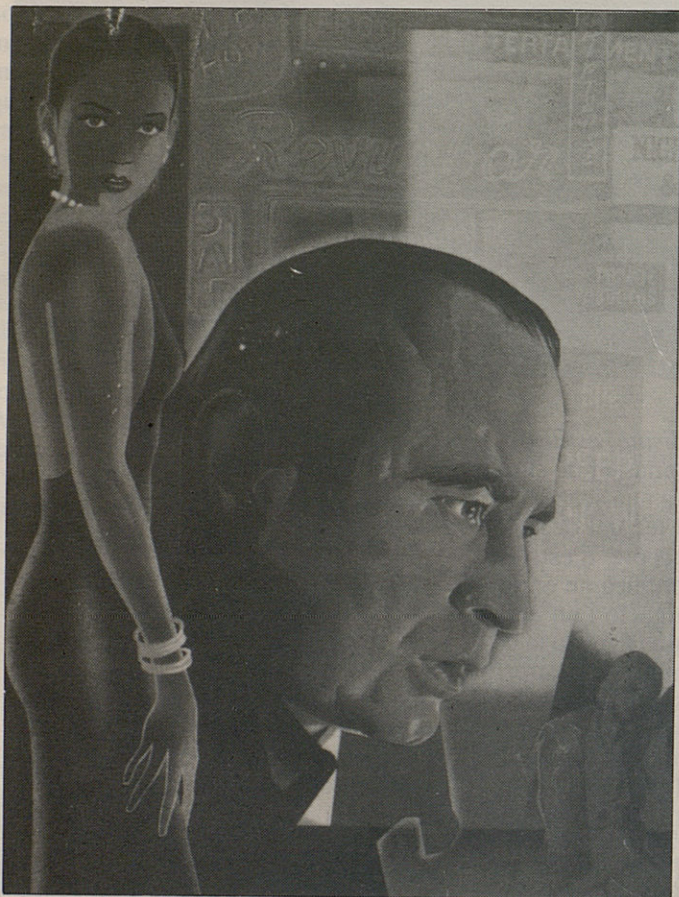
ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

CINEMA

HISTÒRIES D'AMOR I MORT

JAUME OLIVER I ADROVER

Neil Jordan va néixer a Sligo, un poble de la Irlanda ocupada. Obtingué el premi del periòdic *The Guardian*, l'any 1979, per una col·lecció de contes que havia publicat amb el títol genèric *Night in Tunisia* quan tenia 29 anys. Quatre anys després publicà *The Dream of a Beast*, la seva novel·la més recent. La seva primera experiència al món del cinema fou com a conseller creatiu de John Boorman al film *Excalibur*. Es posà per primera vegada darrere la càmera per realitzar un documental del rodatge d'aquesta obra mestra sobre la llegenda d'Artus. El canal 4 i el *British film institute*, impressionats per les imatges aconseguides pel nou director, li finançaren la seva primera pel·lícula: *Angel* (1982). Jordan realitzà un original *thriller* amb un saxofonista irlandès de protagonista, embolicat a una trama criminal, i ambientat al seu país. Fou un film negre molt ben rebut per la crítica i constituí un debut molt prometedor.

The Company Of Wolves (*En companyia de lobos*, 1984) fou la seva consagració cinematogràfica a nivell mundial. Neixé de la seva col·laboració amb Angela Carter, autora de la història original. És un conte fantàstic de total clima, explora les fantasies sexuals d'una adolescent.

Són somnis on se somnia que se somnia, és l'alliberament de la bèstia que tots tenim captiva al nostre subconscient. Jordan dirigí una versió lliure del conte popular de Caputxeta Vermella, amb moltes influències d'*Àlícia en terra de Meravelles*, de Lewis Carroll. L'obra és una crítica brutal a la moralitat conservadora i repressiva, a la moral catòlica encarnada en l'àvia del conte, que ens ensenya a tenir por de la pròpia sexualitat. Tot, en aquest film, és ple de símbols eròtics i connotacions sexuals, molt remarcats en els decorats i en els maquillatges de Christopher Tucker, tot arrodonit amb els efectes especials d'Alan Whibley.

És un film bellíssim, extraordinàriament poètic, una pel·lícula d'estudi treballada al màxim que aconsegueix tot l'efecte que es proposa. És una obra d'interiors perfectament controlada, orientada en els dibuixos de l'obra eròtica de Samuel Palmer. Jordan aconseguí una obra mestra de la imaginació amb aquesta rondalla per a adults. I així ho entengueren al Festival de Cinema fantàstic de Sitges, on el guardonaren amb el primer premi d'aquell any.

El seu darrer film ha estat *Mona Lisa* (1986), que agafa el títol de la famosa cançó de Nat King Cole, el tema principal de la banda sonora. Va ser presentada al Festival de Cannes, on Bob Hoskins és un actor forjat en el teatre anglès i el podem veure a papers secundaris de les pel·lícules: *Cotton Club*, *Cónsul honorario* i *Sweet Liberty*. És una història negra sobre un home que surt de la presó i és rebutjat per la seva esposa. Com a darrer recurs per aconseguir feina es contracta de guarda-espatalles d'una *Call girl* de luxe. Tot el film conté una atmosfera agredolça i tràgica d'amor, i de frustració i mort. Cal assenyalar la magnífica interpretació d'una actriu desconeguda, sortida també del teatre, Cathy Tyson. El seu paper se'n fa, sense ser-ho, el centre del film la seva ferma interpretació d'una dona explotada és insuperable.

Mitjançant la farsa i l'humor negre, Jordan ens va introduint al món obscur i tràgic de la prostitució, controlat per un masclisme extrem i on el bisexualisme de la protagonista se'n presenta com un fet anti-natural incomprensible, des de l'òptica del personatge interpretat per Hoskins, obsessionat per la bellesa i el caràcter de la meua. La intriga augmenta amb el constant contrast amb què ens ataca Jordan. Passa contínuament de sales luxoses d'hotels caríssims al submón urbà dels *Chinatowns*. El personatge protagonista masculí, el típic home masclista per inculte, ens el presenta com un perdedor poc atractiu, mentre ella desprèn una seducció que aconsegueix enamorar els espectadors. L'obsessió, per aquest ésser encisadorament enigmàtic, del personatge interpretat per Bob Hoskins, és el nus del film, que és una *Street Movie* narrada amb una destresa insuperable, i esdevé recomanable en tots els sentits.

Actualment, Neil Jordan continua fent feina com a escriptor i prepara un projecte sobre el seu compatriota Michael Collins. Amb tres films, Jordan és un dels millors directors de cinema de tots els temps, i ho ha aconseguit sense cap muntatge a l'estil de Hollywood, sinó ben al contrari, amb una feina molt personal i intimista. ■

XXV ANIVERSARI

Vuit anys de l'Obra Cultural Balear a Lluçmajor

“ELS ESTUDIANTS DE LA SOPA”

COLOMA JULIÀ

Escenificació de la rondalla N'Espardenyeta i el Rei pel grup Cucorba (Lluçmajor, 1979)

Era l'any 1976 quan un grup de Lluçmajor va decidir emprendre una lluita per les nostres arrels, conèixer més a fons la nostra cultura, la nostra llengua...i ara mateix m'és impossible de recordar aquella època sense la presència de Joan Socies i Llabries, a qui anomenàvem entranyablement l'amo en Joan.

Joan Socies i Sebastià Cardell foren els “mestres” i els impulsors de les nostres iniciatives, que varen néixer com a conjunció de totes les nostres necessitats individuals per recuperar la identitat.

Al voltant de les classes de Llengua Catalana que s'impartiren als locals del Club Cultural Recreatiu va néixer l'anomenada “Escola de Mallorca”, l'any 1976.

Paral·lelament a les classes s'organitzaren conferències, sempre amb la mateixa finalitat: la reconstrucció nacional del nostre poble. I Francesc de B. Moll, Josep M. Llompart, Josep Grimalt, Aina Moll, Joan Miralles, Gabriel Janer...vingueren sovint a parlar-nos de la cultura dels Països Catalans.

Però no fou fins l'octubre de 1978 quan es va constituir la delegació de l'OCB, el mateix dia que rendirem un homenatge al sr. Damià Contestí i Amengual, fundador i president de l'entitat “Saba Marinenc” el 1916, a la sala d'actes de l'Ajuntament i amb les intervencions de S. Cardell, J. M. Llompart, G. Janer i la Coral de Lluçmajor.

El novembre de 1978 ens reunírem per tal de constituir una Junta Directiva i d'organitzar les activitats, que estava formada per Coloma Julià, Joan Socies, Maties Garcies, Joana Font, Catalina Font, Maria Tous, Catalina Garau, Miquel Barceló, Tomeu Font, Rosa Salvà.

La mateixa Junta va ser reelegida el 1979, amb l'únic canvi de la tresorera, la qual va ser substituïda per Catalina Serra, i va durar fins al 1981.

Començarem amb una campanya de captació de socis i arribarem a ser 70, molts d'ells a hores d'ara ja són morts.

Realitzàvem excursions pel terme amb els alumnes de totes les escoles del poble: a Capocorb Vell, al puig de les Bruixes, a l'ermita de la Pau, a cala Pi amb bicicleta, al puig de Míner, a la serra de Galdent...Alguns dels socis actuals recorden els primers contactes amb l'OCB a causa d'aquestes excursions.

La vocalia d'informació va iniciar una secció al diari *Ultima Hora*, signada amb el nom de “Els estudiants de la sopa”, on es feia campanya per a la recuperació de la nostra cultura. També es va redactar un comunicat públic dirigit a l'Ajuntament perquè es decidís a dur endavant la normalització lingüística.

Participàrem uns anys a les beneïdes de Sant Antoni amb carros i someres i també volguérem recupe-

rar l'antiga tradició de l'enterrament del Carnaval, per això cremàrem un *homo de bulto* amb una sardina penjada al coll, el dia abans de la quaresma. És un acte que hem continuat fins ara.

Eren anys on la festa del carrer ens captivava i dins la campanya d'activitats infantils organitzades per l'Obra el grup *Cucorba* va venir en dues ocasions per escenificar-nos rondalles i el grup de teresetes *Els tres tranquils* també ens divertia a petits i grans.

Paral·lelament a les activitats, alguns impartíem classes de català desinteressadament, a l'edifici Mataró, cedit per l'Ajuntament. Allà improvisàrem unes aules, amb taules i cadires que havíem comprat a un hotel de l'Arenal; i a les mateixes aules projectàrem audiovisuals sobre la Dragonera, a la defensa de la qual s'havia adherit l'OCB.

Però una nit absurda -no havia acabat encara l'octubre del 79- va caure part de la teulada de l'edifici, feia només tres hores que havíem preparat les aules per començar les classes...i el cas és que bona part de l'inventari de taules i cadires va quedar destruït.

La revista *Lluçmajor de pinte en ample*

El gener de 1981 inauguràrem el local social al carrer de l'Esperança, on continuàrem les classes de català i ens plantejàrem la possibilitat d'editar una revista, per tal d'arribar a un públic més extens del que acostumàvem veure a les conferències. Es tractava d'introduir el català a tots els nivells, per això no dubtàrem que es redactàs íntegrament en català, amb un compromís clar a favor de la llengua, cultura i ecologia del país.

El mes de juny organitzàrem la taula rodona *Mitjans de Comunicació de Mallorca en Llengua Catalana* i el mes de setembre sortia el primer exemplar de *Lluçmajor de pinte en ample*.

El mateix any s'havia reestructurat la Junta Directiva amb un president: Maties Garcies, una secretària: Catalina Font i una tresorera: Catalina Serra. ■

CRE·A·CCIÓ

A LA POSTA

ROBERT MOSQUERA

Porto molts d'anys en l'ofici i fins ara mai no m'he equivocat en acceptar un client. Tots arriben traginant un voluminós equipatge, sovint en fer-se de nit; abans que puguin desferrar els llavis els he informat minuciosament de les condicions i del preu. Alguns fan gest de sentir-se contrariats, és cert, però ordinàriament els seus rostres no expressen més que la fatiga del viatge. El camí fins a arribar a aquesta posada és veritablement tortuós i intrincat. No resulta extraordinari, per tant, que el seu desig més urgent sigui de prendre un bany tebi abans de retirar-se a descansar. Així doncs, els acompanyo escales amunt mentre comento en veu baixa la inclemència del temps i vaig accionant d'una a una les claus del llum. Ells quasi sempre callen, o bé assenteixen amb un remuc animal que amb els anys he après a interpretar en tots els seus matisos. Encara no es tracta, generalment, d'una mostra d'aprovació a les meves paraules, sinó més aviat del resultat de la penosa ascensió, una mena de rot ambigu, una erupció estomacal que, darrere meu, es revela, així i tot, com a la resposta més explícita i concisa. Això succeix mentre anam recorrent el passadís; la fusta cruix sota les nostres plantes, però és l'únic renou, amb l'udolar del vent, que es pot escoltar dins tota la casa. Perquè només molt de tant en tant, durant la nit, potser cada dues o tres hores, el silenci s'ofega i comença a emanar de la terra aqueix bramul que tant altera els nous hostes. Naturalment, abans que això ocorri ja han desfet l'equipatge i puc sentir-los passejar per la cambra (llurs sabates percuden damunt els llistons sempre amb la mateixa cadència), desplaçar-se del bany al guarda-roba o del guarda-roba a la calaixera amb el compte de qui tem ser descobert en flagrant. Durant uns minuts només sento córrer per les canonades, un grinyol prolongat, una vibració i de bell nou el silenci. Un silenci que mai no dura massa perquè aviat sona el timbre; és una breu remor a la qual no responc sinó deixant transcórrer un espai de temps indefinit que per a ells resulta, sens dubte, interminable. Volen els estris d'escriure, o potser un sopar frugal abans de colgar-se. Però criden sempre, sense excepció, i sempre els trobo ajaguts d'esquena damunt el llit, vestint un pijama o un batí de seda que sol ser estampada. És aleshores, i només aleshores, quan els proposo de fer un passeig sota els ligustres del jardí, ara que el vespre ofereix un panorama inusitat de la vall. Mai no responen, com és natural. Es limiten a grunyar, o mouen el cap quan per fi els demano si desitgen o no sopar. Després tanco un altre cop la porta i m'aturo un instant a escoltar com els seus cossos transpiren, inspiren i espiren amb regularitat, com els seus músculs es contreuen i tot seguit s'abandonen i es tornen a contreure per deixar de lluitar més tard i sumir-se en un ensopiment cada cop més profund.

Porto mols anys en aquest lloc i mai no m'he equivocat en admetre un hoste. Sé que la nit de la seva arribada tots dormen damunt l'edredó, semidespullats, amb expressió de desèmparament en el rostre, cansats del viatge perquè el camí a aquí és certament difícil i perillós. Per això els deixo reposar, no faig cap comentari indiscret o comprometedor que pugui ferir-los; ni tan sols no els demano els seus noms fins que han trancorregut uns dies i observo en els seus ulls el primer indicatiu de confiança. La nit de la seva arribada només sóc l'hostaler que els allotja. Ells gairebé sempre callen, o grunyen amb un grunyt animal que jo puc entendre si m'ho proposo, com entenc la cadència de les seves passes damunt la fusta del pis, l'únic renou audible fins després de mitjanit, perquè llavors comença a sorgir de la terra aqueix bramul que tant els espanta, i ja no s'escolta cap altra cosa més que l'udolar del vent i el gemec de bigues i puntals. És aleshores quan m'assec per repassar el llibre de registre i faig noves càbales sobre el temps que encara falta perquè l'aiguamoll ens engoleixi a tots.

PASSATEMPS

BERNAT J. AMENGUAL

MOTS ENCREUATS

En haver acabat aquest passatemps, cercau el nom de 4 nacions escrites en diagonal, com a una sopa de lletres.

HORIZONTALS

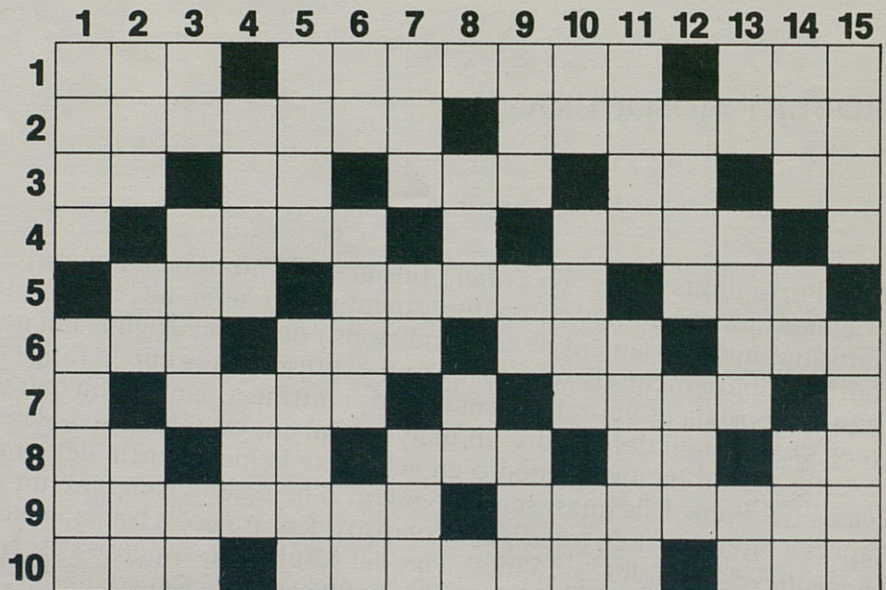
1: Dona que té el domini d'una cosa. Punta, cantó d'una manta, mocador, etc. Que no pot parlar. 2: Dona que guarda ovelles. Insana, insalubre. 3: Matricula d'Islàndia. Peça rígida de l'esquelet. Organització de Televisions d'Iberoamèrica. Nàusea, fàctic. Contracció. 4: Consonant. Lligam, cohesió, connexió. Vocal. Sarraí, moro, aràbic. Xifra romana. 5: Va juntar. Conductor de corrent elèctric. Un dels planetes del Sistema Solar. 6: Tija prima de l'arrel d'algunes plantes. Bossa grossa de tela per a ficar-hi productes agrícoles. Llavor o fruit dels cereals. Personatge bíblic (al revés). 7: Vocal. Arbre de flors blanquinoses i oloroses i baies negres utilitzades en medicina (al revés). Xifra romana. Membrana circular de l'ull, situada darrere la còrnia. Conjunció. 8: Determinant nominal que va davant els noms propis de dona. Consonants de la paraula "bala". Extreminat superior de les aus. Nota musical. Club de Futbol. 9: Creuer, entreforc, encreuement de camins. Que li agrada riure i ho fa amb facilitat. 10: Adverbi de lloc. En el joc d'escacs, moure el rei i la torre en la mateixa jugada. Exhalació, baf, alenada.

VERTICALS

1: Bou sagrat d'Egipte, adorat a Memfis i més tard pels romans fins a l'arribada del cristianisme. En determinats jocs d'atzar, quantitat que posa la persona que juga contra tots els altres. 2: Casa de camp. masia. Antiga població de Mesopotàmia, descoberta el s. XIX. Arma que serveix per tirar fletxes. 3: Carta numerada amb l'u. Exclamació. 4: Forma familiar d'un nom d'home. Municipi d'Alacant, de devers 15.000 habitants, amb més de cent fàbriques de juguetes. 5: Fill d'un concho o una tia. René-Robert Cavalier de La..., explorador francès que anà a Amèrica el 1666 i recorregué els llacs Ontario, Huron, Erie i Michigan, també el Mississipi i va prendre possessió de Luïsiàna. 6: Metall preciós. Ponent, occident, oest. Matricula d'Holanda (al revés). 7: Motiu, causa. Símbol de l'actini. Riu de Suïssa. 8: Símbol del nitrogen. Element buit i cilíndric, més llarg que ample. Consonant doble. Conjunció. 9: Estimi. Consonants (una lateral i l'altra velar). Forma arquitectònica corba. 10: Article. Relatiu a l'aire o a l'aviació. Exclamació de dolor (al revés). 11: Aroma, fragància, perfum. Equipar algú d'armes. 12: Sigueu (forma imperativa del verb ésser). Cinquanta-dos (al revés). 13: Part terminal del braç. Llit d'infant petit, bressol. Nota musical. 14: Determinant numeral femení. Vocals en hiatus. Lloc on habita Déu i els benaurats. 15: Silicat de magnesi, suau, utilitzat en forma de pols. Forma familiar d'un nom d'home.

DIAGONALS

1: Quatre nacions.

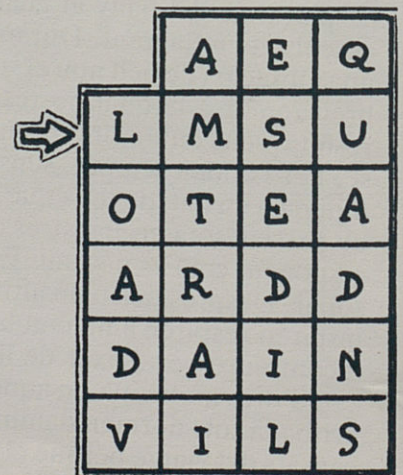
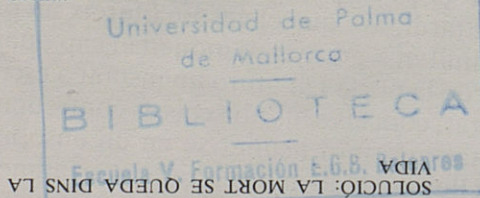
VERTICALS
1: Apis. Banca. 2: Mas. Ur. Arc. 3: As. Unim. Ur. 4: Toni. Ibi. 5: Cost. Salle. 6: Or. Ocas. Ln. 7: Raó. Ac. Aar. 8: N. Tub. Ll. O. 9: Ami. Lg. Arc. 10: La. Aen. Ia. 11: Olor. Armar. 12: Siau. Ill. 13: Ma. Bres. La. 14: Una. AO. Cel. 15: Talc. Noire. Suïssa, Cuba, Algèria, Liban.

HORIZONTALS
1: Ama. Cornaló. Mur. 2: Pastora. Malsana. 3: Is. Os. OTL. Or. Al. 4: S. Unió. U. Arab. C. 5: Unt. Cable. Ura. 6: Bnt. Sac. Gra. 7: A. mias. L. Its. O. 8: Na. Bl. Ala. Mi. CF. 9: Cruilla. Rialler. 10: Act. Entocar. Ale.

SOLUCIÓ

PAS DEL REI

Fent els moviments del rei d'escacs podreu compondre una frase de R. Gómez de la Serna.

JEROGLÍFIC

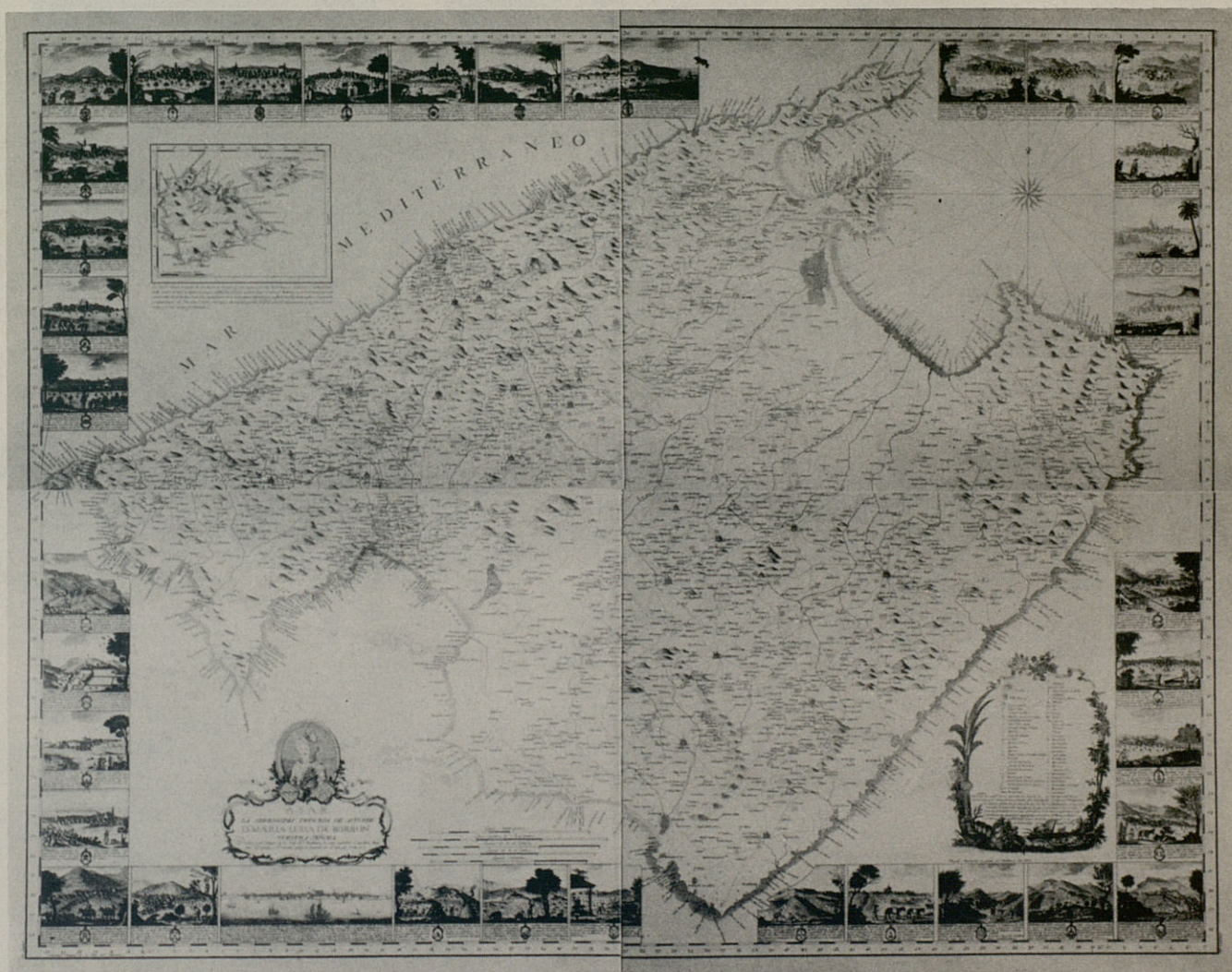
Li agrada viure a Madrid?

SOLUCIÓ: VOL TORNAR (voltor: nat ("tan" al revés).

6a

OBRA GRÀFICA

Litografies, Gravats,
Xilografies, Bibliofília

Estampació Mapa Cardenal Despuig II Centenari, realitzada amb les planxes originals.
Edició limitada a 75 exemplars.

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI-O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

Suscripcions i venda: C/. Puresa, n.º 8 i C/. Pont i Vich, n.º 6-A - Tel. 72 57 61
Palma de Mallorca

LLOC	LOCAL	HORARI DEL CURS	NIVELL
CALVIÀ	COL·LEGI PÚBLIC DE CALVIÀ	19 A 20'30	ELEMENTAL PER A CATALANO-PARLANTS (B)
SANTA PONÇA	COL·LEGI PÚBLIC D'EGB	18 A 19'30	ELEMENTAL PER A NO-CATALANO-PARLANTS (A)

INSCRIPCIÓ

De l'11 al 29 de maig
A Calvià: Biblioteca Municipal,
de 18 a 21 hores
de dilluns a divendres.

A Santa Ponça: Col·legi públic de 8'30 a 17 hores
de dilluns a divendres

Per a més informació

OBRA CULTURAL BALEAR,
Tel. 71 79 48 - 71 48 57

MATRICULA GRATUÏTA

DURACIÓ: 1 de juny a 15 d'octubre.

AJUNTAMENT DE CALVIÀ

